

Ainevaldkond: SOTSIAALAINED**1. Valdkonnapädevus**

Sotsiaalainete pädevusega taotletakse õpilase toimetulekut iseendaga, suutlikkust toimida lähikonnas, valmisolekut ja oskust olla aktiivne ning vastutustundlik kodanik, oskust mõtestada ühiskondlikke suhteid minevikuühiskondades lähtuvalt ajaloolisest kontekstist ja üldnimlikest väärtustest. Sotsiaalainete õpetamise kaudu taotletakse, et põhikooli lõpetaja: 1) tunneb huvi kogukonna, rahva ja maailma arengu vastu, mõistab ühiskonnas toimunud ja toimuvate muutuste põhjusi, tagajärgi ja seoseid; 2) tunneb huvi enda arengu vastu, hindab ennast adekvaatselt, analüüsib oma võimalusi, usub endasse ja kavandab oma tulevikku, võtab eakohase vastutuse oma tuleviku kujundamise eest, väärtustab loovust ja ettevõtlikkust ning arendab endas neid omadusi ja pädevusi; 3) austab demokraatiat ja inimõigusi, teab oma õigusi ja kohustusi, järgib seadusi, üldnimlike väärtusi ja üldtunnustatud käitumisnorme, kujundab oma arvamuse ning on vastutustundlik ja aktiivne ühiskonnaliige, on lojaalne Eesti riigile; 4) valdab infootsimise meetodeid, hindab kriitiliselt allikate usaldusväärsust ja teabe sisu; väärtustab teaduspõhist maailmapilti ja kujundab enda seisukoha; 5) aktsepteerib inimeste individuaalseid erinevusi, kultuurilist ja maailmavaatelist mitmekesisust, suhtub neisse sallivalt, kui need pole inimväärikust alandavad või inimsusevastased; 6) tunnetab oma rolli Eesti kultuuripärandi hoidja ja kandjana, väärtustab inimkonna kultuuripärandit ja aktsepteerib kultuurierinevusi; 7) hoolib endast ja teistest, järgib tervislikke eluviise, käitub turvaliselt enda ja teiste inimeste suhtes, hoiab keskkonda, on teadlik tarbija.

2. Ainevaldkonna õppeained (loetelu)		
Sotsiaalainete valdkonna õppeaine on inimeseõpetus, ühiskonnaõpetus ja ajalugu.		
I kooliaste (tunnijaotus aineti ja klassiti)	II kooliaste (tunnijaotus aineti ja klassiti)	
Inimeseõpetus 2. klass 1 t/n 3. klass 1 t/n	Inimeseõpetus 4. klass 1 t/n 5. klass 1 t/n Ühiskonnaõpetus 6.kl 1 t/n Ajalugu 5.kl 1 t/n 6.kl 2 t/n	
3. Ainevaldkonna kirjeldus (suurde kasti) ja õppeainete kirjeldused (ühte läheb aine nimetus ja kõrval kasti õppeaine kirjeldus; õppeainete kaste võite juurde teha või maha võtta)		
<p>Sotsiaalainetes käsitletakse inimese ja ühiskonna toimimist minevikus ning tänapäeval. Sotsiaalainete vahendusel kujundatakse õpilastes oskusi näha ühiskonna arengus põhjusetagajärje seoseid ning teha teadlikke valikuid, lähtudes ühiskonnas kehtivatest väärtustest ja moraalnormidest. Õppe vältel kujundatakse õpilastes tahet toimida kõlbelise ja vastutustundliku ühiskonnaliikme ning isiksusena. Sotsiaalainete pädevusega taotletakse toimetulekut iseendaga, lähikonnas ning ühiskonnas. Kodanikuks olemist määratletakse kui võimet tegutseda vastutustundliku kodanikuna ja osaleda ühiskonnaelus. Sotsiaalse pädevuse ruumilisele haardele lisandub ajaline/ajalooline mõõde. Õppe korraldamisel lähtutakse Eesti riikliku iseseisvuse tunnustamisest, eesti kultuuri traditsioonide, Euroopa ning maailma kultuuri ja teaduse põhisaavutuste väärtustamisest ning riikliku õppekava üldosas sätestatud põhimõtetest. Ajalugu õppides omandavad õpilased kultuuriruumis orienteerumiseks olulisi teadmisi oma kodukoha ja maailma minevikust ning kultuuripärandist. Aine vahendusel suunatakse õpilane teadvustama, analüüsima ja kriitiliselt hindama ning tõlgendama minevikus aset leidnud sündmusi ja protsesse, nende omavahelisi seoseid ja seoseid tänapäevaga ning ajaloosündmuste</p>		

erineva tõlgendamise põhjusi. Ajalooõpetus kujundab oskust mõista minevikunähtuste mõjul toimuvat arengut. Inimeseõpetus lõimib õppesisu kõigis kooliastmes, toetades õpilase toimetulekut eakaaslaste hulgas, peres, kogukonnas ja ühiskonnas. Inimeseõpetuse eesmärk on toetada õpilase sotsiaalsete ja emotsionaalsete oskuste arengut, õppides tundma ennast, kujundama vastutustundlikult oma suhteid, olema terviseteadlik, aus, hooliv ja õiglane. Inimeseõpetuse kaudu kujundatakse esmased teadmised ja hoiakud sotsiaalsest võrdsusest, võrdväarsusest ning naiste ja meeste võrdõiguslikkusest. Ühiskonnaõpetuses omandavad õpilased teadmised, oskused ja hoiakud ühiskonnas toimimiseks ning vastutustundlike otsuste tegemiseks. Õppeaine üldeesmärk on luua eeldused aktiivse kodaniku kujunemiseks ja ühiskonna sidususe tugevnemiseks. Kõik sotsiaalvaldkonna ained on toeks, et õpilasel areneks suutlikkus analüüsida oma käitumist ja selle tagajärgi, sobival viisil oma tundeid väljendada, aktsepteerida inimeste erinevusi ning arvestada neid suheldes; ennast kehtestada, seista vastu ebaõiglusele viisil, mis ei kahjusta enda ega teiste huve ega vajadusi. Sotsiaalvaldkonna õppeainete kaudu õpitakse tundma ning järgima ühiskondlikke väärtusi, norme ja reegleid, omandatakse teadmisi, oskusi ja hoiakuid sotsiaalselt aktsepteeritud käitumisest ning inimeste vastastikustest suhetest, mis aitavad kaasa tõhusale kohanemisele ja toimetulekule perekonnas, eakaaslaste hulgas, kogukonnas ning ühiskonnas. Omandatakse teadmisi majandusest, tööturust, maksundusest, õpitakse tegema otsuseid rahatargalt ja vastutustundlikult. Sotsiaalainete kaudu kujundatakse alus maailmavaateline mitmekesisusega arvestamiseks ning valmisolek dialoogiks erineva maailmavaate esindajatega. Sotsiaalainetes käsitletavate õppeteemade kaudu kujundatakse õpilastes esmane valmisolek märgata ebavõrdsust ühiskonnas ja aidata kaasa võrdõiguslikkuse, sh soolise võrdõiguslikkuse edendamisele. Valdkonnasisese lõiminguga taotletakse, et õpilane areneks terviklikuks isiksuseks, kes suhtub endasse ja teistesse positiivselt, arvestab kaasinimesi, lähtub oma tegevuses üldinimlikest väärtustest ning märkab ja mõistab ühiskonnas toimuvat. Kõigi sotsiaalvaldkonna õppeainete seisukohalt on tähtis koostööoskus ja töötamine rühmas. Õpilane omandab tõhusad oskused ja valmisoleku ühiskonnaellu sekkuda ja olla edukas elukestvas õppes ja tööturul. Õppesisu valib aineõpetaja arvestusega, et kooliastmeti kirjeldatud teadmised, oskused ja hoiakud, üld- ja valdkonnapädevused ning õpitulemused oleksid saavutatavad.

INIMESEÕPETUS	Inimeseõpetus lõimib õppesisu kõigis kooliastmes, toetades õpilase toimetulekut eakaaslaste hulgas, peres, kogukonnas ja ühiskonnas. Inimeseõpetuse eesmärk on toetada õpilase sotsiaalsete ja emotsionaalsete oskuste arengut, õppides tundma ennast, kujundama vastutustundlikult oma suhteid, olema terviseteadlik, aus, hooliv ja õiglane. Inimeseõpetuse kaudu kujundatakse esmased teadmised ja hoiakud sotsiaalsest võrdsusest, võrdväarsusest ning naiste ja meeste võrdõiguslikkusest.
ÜHISKONNAÕPETUS	Ühiskonnaõpetuses omandavad õpilased teadmised, oskused ja hoiakud ühiskonnas toimimiseks ning vastutustundlike otsuste tegemiseks. Õppeaine üldeesmärk on luua eeldused aktiivse kodaniku kujunemiseks ja ühiskonna sidususe tugevdamiseks
AJALUGU	Ajalugu õppides omandavad õpilased kultuuriruumis orienteerumiseks olulisi teadmisi oma kodukoha ja maailma minevikust ning kultuuripärandist. Aine vahendusel suunatakse õpilane teadvustama, analüüsima ja kriitiliselt hindama ning tõlgendama minevikus aset leidnud sündmusi ja protsesse, nende omavahelisi seoseid ja seoseid tänapäevaga ning ajaloosündmuste erineva tõlgendamise põhjusi. Ajalooõpetus kujundab oskust mõista minevikunähtuste mõjul toimuvat arengut.

4. Lõimingu korraldamine ainevaldkonnas

I.Üldpädevuste kujundamine	II.Lõiming ainevaldkondadega	III.Läbivad teemad
Sotsiaalainete valdkonna õppeainete õppimise kaudu kujundatakse õpilastes kõiki riiklikus õppekavas kirjeldatud üldpädevusi. Pädevustes eristatava nelja omavahel seotud komponendi – teadmiste, oskuste, väärtushinnangute	Sotsiaallained on teiste ainevaldkondadega seotud valdkonnapädevuste kujundamise kaudu. Keel ja kirjandus, sh võõrkeeled. Kujundatakse oskust väljendada end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult;	Elukestev õpe ja karjääri plaanimine. Kujundatakse iseseisva õppimise oskus, mis on tähtis alus elukestva õppe harjumuste ja hoiakute omandamisele. Sotsiaalainete kaudu kujundatakse hoiakuid, mida on õpilasele vaja tulevas

<p>ning käitumise – kujundamisel on kandev roll õpetajal, kelle väärtushinnangud, suhtlemis- ja sotsiaalsed oskused loovad sobiliku õpikeskkonna ning mõjutavad õpilaste väärtushinnanguid ja käitumist.</p> <p>Kultuuri- ja väärtuspädevuse ning sotsiaalse ja kodanikupädevuse kujundamist toetavad kõik ainevaldkonna õppeained erinevate rõhuasetuste kaudu. Suutlikkust mõista humanismi, demokraatia ja ühiskonna jätkusuutliku arengu põhimõtteid ning nendest oma tegutsemises juhendada toetavad ajalugu ja ühiskonnaõpetus. Kõik sotsiaallained süvendavad lugupidavat suhtumist erinevatesse maailmavaatelistesse tõekspidamistesse. Inimeseõpetus ning usundiõpetus toetavad väärtussüsteemide mõistmist, mõtete, sõnade ja tunnetega kooskõlas elamist, oma valikute põhjendamist ning enda heaolu kõrval teiste arvestamist. Oskus seista vastu keskkonnade rikkumisele ning sotsiaalse õigluse ja eri soost inimeste võrdse kohtlemise põhimõtete järgimine on üks õppekava üldeesmärke, mille kujundamisel on suurem rõhk ühiskonnaõpetusel ja inimeseõpetusel.</p> <p>Enesemääratluspädevuse aluseks on suutlikkus mõista ja hinnata iseennast; hinnata oma nõrku ja tugevaid külgi</p>	<p>lugeda ja mõista erinevaid tekste. Õpilasi juhatakse kasutama kohaseid keelevahendeid, ainealast sõnavara ja väljendusrikast keelt ning järgima õigekeelsusnõudeid. Tähtsustatakse teksti kriitilise analüüsi oskust, meediakirjaoskust, teabe hankimist, selle kriitilist hindamist, tööde vormistamist ning intellektuaalse omandi kaitset. Sotsiaalainete õppimise kaudu täiendatakse õpilaste teadmisi erinevatest kultuuridest ja traditsioonidest. Õpilasi suunatakse märkama oma kultuuri ja teiste kultuuride erinevusi ning neist lugu pidama. Juhitakse tähelepanu erinevate suhtluskeskkondade reeglitele ning ühiskondlikule mitmekesisusele. Selgitatakse võõrkeelse algupäraga mõisteid, võõrkeeleoskust arendatakse ka lisamaterjali otsimisel ja mõistmisel.</p> <p>Matemaatika. Kujundatakse järgmisi oskusi: ajaarvamine; ressursside plaanimine (aeg, raha); matemaatiline kirjaoskus, arvandmete esitlemine ja tõlgendamine (graafikud, tabelid, diagrammid); oskus probleeme seada, sobivaid lahendusstrateegiaid leida ja neid rakendada, lahendusideid analüüsida ning tulemuse tõesust kontrollida; oskus loogiliselt arutleda, põhjendada ja tõestada ning väärtustada matemaatilist käsitlust, mõista selle sotsiaalset, kultuurilist ja personaalset tähendust.</p>	<p>tööelus. Õpilastele tutvustatakse sotsiaalvaldkonnaga enim seotud ameteid, erialasid ja edasiõppimisvõimalusi. Kujundatakse arusaama ühiskonnas toimuvate muutuste põhjustest ja tagajärgedest ning sellest, mil moel mõjutavad need õpilase valikuid ja tulevikku määravaid otsuseid. Erinevate õppetegevuste kaudu saavad õpilased ülevaate tööturu üldisest olukorrast ja tulevikuproгноosidest, tööõigusest, erinevatest töödest eri tegevusvaldkondade ameti- ja kutsealadel ning kasutada seda infot nii tulevast õpitavat eriala valides kui ka pikemaajalist karjääri plaanides. Erinevaid ameteid ja elukutseid tutvustades pööratakse tähelepanu töö iseloomule, töökeskkonnale, töötingimustele ning vajalikele teadmistele, oskustele ja isiksuseomadustele.</p> <p>Keskkond ja jätkusuutlik areng. Toetatakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes püüab leida lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele, pidades silmas nende jätkusuutlikkust.</p> <p>Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Toetatakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab</p>
--	--	--

<p>ning arendada positiivset suhtumist endasse ja teistesse; järgida tervislikke eluviise; lahendada tõhusalt ja turvaliselt iseendaga, oma vaimse, füüsilise, emotsionaalse ning sotsiaalse tervisega seonduvaid ja inimsuhetes tekkivaid probleeme. Pädevuse kujundamist toetab peamiselt inimeseõpetus, ent rahvusliku, kultuurilise ja riikliku enesemääratluse kujundajana teisedki valdkonna õppeained.</p> <p>Õpipädevus. Iga sotsiaalvaldkonna õppeaine kujundab suutlikkust organiseerida õpikeskkonda ning hankida õppimiseks vajaminevaid vahendeid ja teavet, samuti oma õppimise plaanimist ning õpitu kasutamist erinevates kontekstides ja probleeme lahendades. Õpetegevuse ja tagasiside kaudu omandavad õppijad eneseanalüüsi oskuse ning suudavad selle järgi kavandada oma edasiõppimist.</p> <p>Suhtluspädevus. Kõik valdkonna õppeained kujundavad suutlikkust ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada erinevates suhtlusolukordades; lugeda ning mõista teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust; kirjutada eri liiki tekste, kasutades kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; väärtustada õigekeelsust.</p>	<p>Loodusained. Õpitakse mõistma looduskeskkonda ja geograafilise asendi mõju inimühiskonna arengule, inimese arengut ja rahvastikuprotsesse; majanduse ressursse; ühiskonna jätkusuutlikku säästlikku tarbimist, üleilmastumist, globaalprobleemide, sh keskkonnaprobleemide märkamist ja mõistmist ning jätkusuutliku ja vastutustundliku eluviisi väärtustamist.</p> <p>Tehnoloogia. Käsitlevate teemade kaudu kujundatakse oskust hinnata tehnoloogia rakendamise kaasnemise võimalusi ja ohte; rakendada nüüdisaegseid tehnoloogiaid tõhusalt ning eetilisel oma õpi-, töö- ja suhtluskeskkonda kujundades; kasutada tehnovahendeid eesmärgipäraselt ja säästlikult, järgides ohutuse ning intellektuaalomandi kaitse nõudeid.</p> <p>Kunstiained. Käsitletakse Eesti, Euroopa ja maailma erinevate rahvaste kultuuriteemasid, iluhinnangute muutumist ajas; esteetilist arengut ja eneseteostuse võimalusi, rahvakultuuri ning loomingulist eneseväljendusoskust.</p> <p>Kehaline kasvatus. Kujundatakse oskust mõista ja väärtustada kehalise aktiivsuse tähtsust tervisliku eluviisi osana eri ajastuil; arendatakse sallivat suhtumist kaaslastesse ning koostööpõhimõtteid tervislikku eluviisi järgides.</p>	<p>ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähendust, on ühiskonda lõimitud, toetub oma tegevuses riigi kultuuritraditsioonidele ja arengusuundadele ning on kaasatud kohaliku kogukonda käsitlevate otsuste tegemisse.</p> <p>Kultuuriline identiteet. Toetatakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaadi kujundajana ja kultuuride muutumist ajaloo vältel ning kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktika eripärasest nii ühiskonna ja terviku tasandil (rahvuskultuur) kui ka ühiskonna sees ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust, on kultuuriliselt salliv ning koostööaldis.</p> <p>Teabekeskkond. Toetatakse õpilase kujunemist infoteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat infokeskkonda ning suudab seda kriitiliselt analüüsida ja selles toimida olenevalt oma eesmärkidest.</p> <p>Tehnoloogia ja innovatsioon. Toetatakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja tänapäevaseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti</p>
---	---	---

<p>Väljendusrikast keelt taotlevad kõik valdkonna õppeained.</p> <p>Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus. Kõik valdkonna õppeained toetavad oskust kasutada erinevaid ülesandeid lahendades matemaatikale omast keelt, sümboleid ning meetodeid kõigis elu- ja tegevusvaldkondades. Õpitakse eristama sotsiaalteadusi loodusteadustest (sh mõistma nendes kasutatavate uurimismeetodite eripära). Õpitakse otsima teavet, kasutades tehnoloogilisi abivahendeid, ja tegema saadud teabe alusel tõenduspõhiseid otsuseid, mille kaudu arendatakse ka digipädevust.</p> <p>Ettevõtlikkuspädevus. Ennekõike ühiskonnaõpetus, kuid ka teised valdkonna õppeained õpetavad nägema probleeme ja neis peituvaid võimalusi, seadma eesmärged, genereerima ideid ning neid ellu viima. Aineõpetuse kaudu kujundatakse algatusvõimet ja vastutustunnet, et teha eesmärkide saavutamiseks koostööd; õpitakse tegevust lõpule viima, reageerima paindlikult muutustele, võtma arukaid riske ning tulema toime ebakindlusega; õpitakse ideede teostamiseks valima sobivaid ja loovaid meetodeid, mis toetuvad olukorra, enda suutlikkuse ja ressursside adekvaatsele analüüsile ja</p>		<p>muutuvas tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.</p> <p>Tervis ja ohutus. Toetatakse õpilase kasvamist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline käituma turvaliselt ning kujundama tervet keskkonda.</p> <p>Väärtused ja kõlblus. Toetatakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inimeseks, kes mõistab üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.</p>
---	--	---

<p>tegevuse tagajärgede prognoosile ning on kooskõlas eesmärkidega.</p> <p>Digipädevus. Sotsiaalseid õppides kasutatakse digivahendeid teabe otsimiseks, kogumiseks ja esitamiseks. Saadud teavet rakendatakse ühiskonna probleemide üle arutledes ja arvamust avaldades. Digitaalset sisu luuakse või koostatakse kooskõlas autoriõigustega ning osatakse kasutada digivahendeid individuaalses ja ühisloomes.</p> <p>Arendatakse teadlikkust kodanikuaktiivsuse väljendamise võimalustest erinevates suhtluskeskkondades ning oskust kasutada e-teenuseid. Suurendatakse teadlikkust digivahendite rakendamisega kaasneva võimalikest terviseriskidest ja interneti turvalisusest.</p>		
<p>Lõimingu korraldus (<i>sh seotus meie lõimingupeetamisega, tuua välja lõiminguprojektide nimed, millega on see valdkond seotud ja mis ained valdkonnas on seotud</i>): Aine- ja teemanädalad, õuesõpe.</p>		
<p>KLASS</p>	<p>LÕIMINGUPROJEKT (hüperlink)</p>	
<p>1.-6.klass</p>	<p>Jõulud</p> <p>Teatripäev</p> <p>Projektõpe</p> <p>Vabariigi aastapäev</p> <p>Emakeelepäev</p> <p>Öökool</p>	

	Õppekäigud
Ainevaldkondlikud hindamise erisused (siin tuua välja, kuidas ainet hinnatakse ja kas on aineti ka erisusi)	
Hindamine toimub õpitulemuste ja -pädevuste saavutamise kontrollimiseks ning õppeprotsessi toetamiseks. Selleks rakendatakse tunnikontroli (suuline ja kirjalik), kontrolltööd (suuline ja kirjalik), jooniseid, iseseisvaid töid, õpimappi, tasemetööd.	
Õppekorralduse erisused (ehk õppe kavandamine ja korraldamine) (kas on mingeid korralduslikke erisusi meie kooli eripärast tulenevalt):	
Õpe toimub liitklassides. Koos õpivad kahe järjestikkuse klassi õpilased. Õppeaasta on jagatud kaheks poolaastaks. Hinnatakse hinnetega „A“-„F“ ning „AR“ või „+“(arvestatud) ning „MA“ või „-“, (mittearvestatud).	
Õppekeskkonna erisused (mis keskkondades õppetöö toimub, süia ka meie eripära, nt AHHAAs vms)	
Peamised õppekeskkonnad on klassiruum, kooli ruumid, kooliaed, Teamsi videokõned. Lisaks õppekäikudest tulenevad erinevad koolivälised keskkonnad (loodus, muuseum, teaduskeskus jms).	

ÕPPEAINE NIMETUS	INIMESEÕPETUS
ÕPPEAINE KIRJELDUS	<p>Sotsiaalainetes käsitletakse inimese ja ühiskonna toimimist minevikus ning tänapäeval. Sotsiaalainete vahendusel kujundatakse õpilastes oskusi näha ühiskonna arengus põhjuse-tagajärje seoseid ning teha teadlikke valikuid, lähtudes ühiskonnas kehtivatest väärtustest ja moraalinormidest. Õppe vältel kujundatakse õpilastes tahet toimida kõlbelise ja vastutustundliku ühiskonnaliikme ning isiksusena.</p> <p>Inimeseõpetuse üldesmärk on aidata kaasa õpilase sotsiaalses elus vajalike toimetulekuoskuste arengule, mille elluviimiseks kujundatakse õpilases terviklikku isiksust, sotsiaalset kompetentsust, terviseteadlikkust ja üldnimlikke väärtusi.</p> <p>Inimeseõpetuses käsitletakse inimest ja tema sotsiaalset keskkonda tervikuna, lõimides õppesisu kõigis kooliastmes. Väärtuskasvatus ja hoiakute kujundamine toimub vaimses õpikeskkonnas üksteist mõistvas õhkkonnas ning on suunatud õpilaste positiivse mõtlemise arendamisele oma arengu- ja toimetulekuvõimaluste üle. Soodne sotsiaalne õpikeskkond toetub eelkõige õpilaste isikupära ja isiklike seisukohtade austamisele, võimaluste tagamisele vabaks arvamusevalduseks, initsiatiiviks, osalemiseks ja tegutsemiseks nii üksi kui ka koos teistega. Õppetegevused muutuvad põhikooli kolme kooliastme jooksul lihtsamast keerukamaks, ent peavad aine eesmärkidest lähtuvalt olema õpilasele mõistetavad ja tähenduslikud ning toetama arusaama õpitava vajalikkusest. Inimeseõpetus on</p> <p>kontsentiline õppeaine, mille võtmeteemasid käsitletakse igal kooliastmel, arvestades arengulist käsitlust seoses</p> <p>1) endasse positiivse suhtumise ja tervikliku mina kujundamisega ning</p>

	<p>2) arenguülesannete ja nendega toimetulekuga.</p> <p>I kooliastmes on inimeseõpetuses rõhk õpilase enesekohasel pädevusel ning enese suhestamisel lähiümbrusega, lõimides ühiskonnaõpetuse temaatikat. II kooliastmes on keskmes õpilase sotsiaalne pädevus ja sotsiaalsete probleemide ennetamine ning õpilase tervist tugevdav ja väärtustav eluviis. Õpitavat käsitletakse võimalikult igapäevaeluga seonduvalt, kusjuures õppes on olulisel kohal aktiivõppemeetodid.</p>
	<p>TEADMISED, OSKUSED JA HOIAKUD</p>
<p>I KOOLIASTE</p>	<p>Ainevaldkonna õppeainete õpetamise eesmärk põhikoolis on kujundada õpilastes eakohane sotsiaalvaldkondlik pädevus:</p> <ul style="list-style-type: none"> suutlikkus mõista ühiskonnas toimuvate muutuste põhjusi ja tagajärgi; tunda ning austada inimõigusi ja demokraatiat; vallata teadmisi kodanikuõigustest ja -vastutusest ning käituda nendega koosõlas; ära tunda kultuurilist eripära; järgida üldtunnustatud käitumisreegleid; olla huvitatud oma kogukonna, rahva, riigi ja maailma arengust; kujundada oma arvamust ning olla aktiivne ja vastutustundlik kodanik; tunda ja kasutada lihtsamaid sotsiaalteaduste uurimismeetodeid; tunda huvi ümbritseva maailma vastu. Sotsiaalainete õpetamise

kaudu taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) mõistab ühiskonnas toimuvate muutuste põhjusi ja tagajärgi;
- 2) valdab adekvaatset minapilti, oskab analüüsida oma võimalusi ja kavandab neist lähtuvalt tulevikuplaane;
- 3) tunneb ning austab demokraatiat ja inimõigusi, teab kodanikuõigusi ja -kohustusi, järgib üldtunnustatud käitumisreegleid ning on seaduskuulekas;
- 4) huvitub iseenda, oma kogukonna, rahva ja maailma arengust, kujundab oma arvamust ning mõistab oma võimalusi olla aktiivne ja vastutustundlik kodanik;
- 5) tunneb lihtsamaid uurimismeetodeid ja kasutab neist mõnda õppes;
- 6) teadvustab kultuurilist eripära ning suhtub lugupidavalt individuaalsetesse, kultuurilistesse ja maailmavaatelistesse erinevustesse juhul, kui need pole inimväärikust alandavad;
- 7) käitub üldtunnustatud sotsiaalsete normide ja suhtlemistavade järgi, mis aitavad toime tulla eakaaslaste hulgas, perekonnas, kogukonnas ning ühiskonnas, väärtustades neid;
- 8) on omandanud teadmisi ja oskusi enesekontrolli, enesekasvatuse, oma võimete arendamise, tervist tugevdava käitumise ja tervisliku eluviisi kohta ning suhtub positiivselt endasse ja teistesse;

	<p>9) hindab vabadust, inimväarikust, võrdõiguslikkust, ausust, hoolivust, sallivust, vastutustunnet, õiglust ja isamaalisust ning tunneb austust enda, teiste inimeste ja keskkonna vastu.</p> <p>Sotsiaalainetes käsitletakse inimese ja ühiskonna toimimist minevikus ning tänapäeval. Sotsiaalainete vahendusel kujundatakse õpilastesoskusi näha ühiskonna arengus põhjuse-tagajärje seoseid ning teha teadlikke valikuid, lähtudes ühiskonnas kehtivatest väärtustest ja moraalnormidest. Õppe vältel kujundatakse õpilastes tahet toimida kõlbelise ja vastutustundliku ühiskonnaliikme ning isiksusena.</p> <p>Inimeseõpetus lõimib õppesisu kõigis kooliastmes, toetades õpilase toimetulekut eakaaslaste hulgas, peres, kogukonnas ja ühiskonnas ning aitab õpilasel kujuneda sotsiaalselt küpseks ja teovõimeliseks isiksuseks. Inimeseõpetuse üldeesmärk on aidata kaasa õpilase sotsiaalses elus vajalike toimetulekuoskuste arengule, mille elluviimiseks kujundatakse õpilases terviklikku isiksust, sotsiaalset kompetentsust, terviseteadlikkust ja ausust, hoolivust, vastutustunnet ning õiglust. Inimeseõpetuse kaudu kujundatakse esmased teadmised ja hoiakud soolise võrdsuse osas.</p>
<p>II KOOLIASTE</p>	<p>Ainevaldkonna õppeainete õpetamise eesmärk põhikoolis on kujundada õpilastes eakohane sotsiaalvaldkondlik pädevus:</p> <ul style="list-style-type: none"> suutlikkus mõista ühiskonnas toimuvate muutuste põhjusi ja tagajärgi; tunda ning austada inimõigusi ja demokraatiat; vallata teadmisi kodanikuõigustest ja -vastutusest ning käituda nendega kooskõlas; ära tunda kultuurilist eripära; järgida üldtunnustatud käitumisreegleid; olla huvitatud oma kogukonna, rahva, riigi ja maailma arengust; kujundada oma arvamust ning olla aktiivne ja vastutustundlik kodanik;

tunda ja kasutada lihtsamaid sotsiaalteaduste uurimismeetodeid;
tunda huvi ümbritseva maailma vastu. Sotsiaalainete õpetamise
kaudu taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) mõistab ühiskonnas toimuvate muutuste põhjusi ja tagajärgi;
- 2) valdab adekvaatset minapilti, oskab analüüsida oma võimalusi ja
kavandab neist lähtuvalt tulevikuplaane;
- 3) tunneb ning austab demokraatiat ja inimõigusi, teab
kodanikuõigusi ja -kohustusi, järgib üldtunnustatud käitumisreegleid
ning on seaduskuulekas;
- 4) huvitub iseenda, oma kogukonna, rahva ja maailma arengust,
kujundab oma arvamust ning mõistab oma võimalusi olla aktiivne ja
vastutustundlik kodanik;
- 5) tunneb lihtsamaid uurimismeetodeid ja kasutab neist mõnda
õppes;
- 6) teadvustab kultuurilist eripära ning suhtub lugupidavalt
individuaalsetesse, kultuurilistesse ja maailmavaatelistesse
erinevustesse juhul, kui need pole inimväärikust alandavad;
- 7) käitub üldtunnustatud sotsiaalsete normide ja suhtlemistavade
järgi, mis aitavad toime tulla eakaaslaste hulgas, perekonnas,
kogukonnas ning ühiskonnas, väärtustades neid;
- 8) on omandanud teadmisi ja oskusi enesekontrolli, enesekasvatuse,
oma võimete arendamise, tervist tugevdava käitumise ja tervisliku

	<p>eluviisi kohta ning suhtub positiivselt endasse ja teistesse;</p> <p>9) hindab vabadust, inimväarikust, võrdõiguslikkust, ausust, hoolivust, sallivust, vastutustunnet, õiglust ja isamaalisust ning tunneb austust enda, teiste inimeste ja keskkonna vastu.</p> <p>Sotsiaalainetes käsitletakse inimese ja ühiskonna toimimist minevikus ning tänapäeval. Sotsiaalainete vahendusel kujundatakse õpilastesoskusi näha ühiskonna arengus põhjuse- tagajärje seoseid ning teha teadlikke valikuid, lähtudes ühiskonnas kehtivatest väärtustest ja moraalnormidest. Õppe vältel kujundatakse õpilastes tahet toimida kõlbelise ja vastutustundliku ühiskonnaliikme ning isiksusena.</p> <p>Inimeseõpetus lõimib õppesisu kõigis kooliastmes, toetades õpilase toimetulekut eakaaslaste hulgas, peres, kogukonnas ja ühiskonnas ning aitab õpilasel kujuneda sotsiaalselt küpseks ja teovõimeliseks isiksuseks.</p> <p>Inimeseõpetuse üldeesmärk on aidata kaasa õpilase sotsiaalses elus vajalike toimetulekuoskuste arengule, mille elluviimiseks kujundatakse õpilases terviklikku isiksust, sotsiaalset kompetentsust, terviseteadlikkust ja ausust, hoolivust, vastutustunnet ning õiglust. Inimeseõpetuse kaudu kujundatakse esmased teadmised ja hoiakud soolise võrdsuse osas.</p>	
	ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU <i>sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused</i>
1.klass		
2.klass	<p>Inimene/ Mina</p> <p>Õpitulemused</p> <p>1) kirjeldab oma välimust, huve ja tegevusi, mida talle meeldib teha;</p>	<p>Kool toetab ja võimaldab:</p> <p>ainekavas nimetatud praktiliste tööde tegemiseks vajalikud katsevahendid ja -materjalid ning demonstratsioonivahendid (sh mikroskoobi);</p>

	<p>2) teab, mille poolest sarnanevad ja eristuvad erinevad sugupooled;</p> <p>3) nimetab, mille poolest ta sarnaneb teistega ja erineb teistest;</p> <p>4) väärtustab iseennast ja teisi;</p> <p>5) mõistab viisaka käitumise vajalikkust.</p> <p>Õppesisu. Mina. Minu erinevused teistest inimestest ja sarnasused nendega. Iga inimese väärtus. Viisakas käitumine. Mina ja tervis</p> <p>Õpitulemused</p> <p>1) kirjeldab, kuidas oma tervise eest hoolt kanda;</p> <p>2) kirjeldab tervet ja haiget inimest;</p> <p>3) teab, kas haigused on nakkuslikud või mitte;</p> <p>4) teab, et ravimeid võetakse siis, kui ollakse haige, ning et ravimid võivad olla inimese tervisele ohtlikud;</p> <p>5) mõistab ja kirjeldab tervise hoidmise viise: mitmekesine toit, uni ja puhkus, liikumine ja sport;</p> <p>6) demonstreerib õpisisu olulisuses</p>	<p>sobivad hoiutingimused praktiliste tööde ja demonstratsioonide korraldamiseks, et koguda ja säilitada vajalikke materjale;</p> <p>kasutada õppes arvuteid, millega saab teha ainekavas loetletud töid;</p> <p>materiaalsete võimaluste ja otstarbekuse põhjal rakendada loodusainete õppes uusi IKT lahendusi;</p> <p>õuesõpet, õppekäikude korraldamist ning osalemist loodus- ja keskkonnaharidusprojektides;</p> <p>projektõpet</p> <p>praktiliste tööde ja õppekäikude korraldamist õppe vajaduse korral</p> <p>-õppekäigud</p> <p>IKT vahendite kasutamine</p> <p>- erinevate õppevahendite rakendamist</p> <p>- äratundmine</p> <p>- nimetamine</p> <p>- näidete toomine</p> <p>- iseloomustamine-</p> <p>- sõnastamine ja kirjeldamine</p> <p>- rakendamise ja analüüsi oskusi (katsete tegemine)</p> <p>- omaduste kindlakstegemine</p>
--	--	--

	<p>lihtsamaid esmaabivõtteid ja abi saamise võimalusi (nt haav, kukkumine, mesilase nõelamine, ninaverejooks, praht silmas, puugihammustus, põletus ja rästikuhammustus);</p> <p>7) teab hädaabi telefoninumbrit ja oskab kutsuda abi.</p> <p>Õppesisu. Tervis. Terve ja haige inimene. Tervise eest hoolitsemine.</p> <p>Ravimid. Tervislik eluviis: mitmekesine toit, piisav uni ja puhkus, liikumine ja sport. Abi saamise võimalused.</p> <p>Esmaabi.</p> <p>Mina ja minu pere</p> <p>Õpitulemused</p> <p>1) kirjeldab, mille poolest perekonnad erinevad ja sarnanevad;</p> <p>2) väärtustab üksteise abistamist ja arvestamist peres;</p> <p>3) selgitab lähemaid sugulussuhteid;</p> <p>4) teab oma kohustusi peres ning pereliikmete erinevaid rolle kodus ja tööl;</p>	<ul style="list-style-type: none"> - mõõtmine - eristamine - rühmitamine - seostamine - järelduste tegemine - valimine - otsuste tegemine - koostamine, vormistamine ning esitlemine -kooli aiamaa kasutamine, korrastamine
--	---	--

	<p>5) kirjeldab ja eristab võimalusi, kuidas abistada pereliikmeid kodustes töödes;</p> <p>6) jutustab oma pere traditsioonidest;</p> <p>7) kirjeldab ohtlikke kohti ning olukordi kooliteel ja koduümbruses, oskab tänaval käituda ning valib ohutu tee sihtpunkti;</p> <p>8) väärtustab toetavaid peresuhteid ja kodu.</p> <p>Õppesisu. Kodu. Koduarmastus. Perekond. Erinevad pered.</p> <p>Vanavanemad ja teised sugulased. Pereliikmete tegevus ja rollid.</p> <p>Vanemate ja teiste inimeste töö. Kodused tööd.</p> <p>Abivalmidus, kohuse- ja vastutustunne. Kodu traditsioonid. Koduümbrus.</p> <p>Naabrid ja naabruskond. Võõras ümbrus ja võõraga kaasaminek.</p> <p>Ohud kodus ja koduümbruses.</p> <p>Mina ja kodumaa</p> <p>Õpitulemused</p> <p>1) tunneb ära Eesti Vabariigi lipu ja vapi;</p>	
--	--	--

	<p>2) oskab nimetada Eesti Vabariigi pealinna, sünnipäeva ja presidenti;</p> <p>3) leiab Euroopa kaardilt Eesti ning Eesti kaardilt kodukoha;</p> <p>4) tunneb rahvuslikku ja kodukoha sümboolikat;</p> <p>5) nimetab oma kodukoha tuntud inimesi ja paiku ning väärtustab kodumaad;</p> <p>6) kirjeldab rahvakombeid;</p> <p>7) teab Eestis elavate rahvuste tavaid ja kombeid ning austab neid.</p> <p>Õppesisu. Eesti – minu kodumaa. Eesti teiste riikide seas.</p> <p>Naaberriigid. Kodukoht: küla, vald, linn, maakond.</p> <p>Eesti Vabariigi riiklikud, rahvuslikud ja kodukoha sümbolid.</p> <p>Rahvakalendri tähtpäevad. Erinevate rahvaste tavad ja kombed.</p> <p>Sallivus.</p> <p>Mina: aeg ja asjad</p> <p>Õpitulemused</p> <p>1) eristab, mis on aja kulg ja seis;</p>	
--	---	--

	<p>2) oskab koostada oma päevakava, väärtustades aktiivset vaba aja veetmist;</p> <p>3) väärtustab oma tegevusi, mis on positiivsete tunnete tekkimise allikaks;</p> <p>4) selgitab asjade väärtust;</p> <p>5) oskab eristada oma ja võõrast asja ning mõistab, et võõrast asja ei tohi loata võtta;</p> <p>6) väärtustab ausust asjade jagamisel.</p> <p>Õppesisu. Aeg. Aja plaanimine. Oma tegevuse kavandamine.</p> <p>Täpsus, lubadused, vastutus ja ausus. Minu oma, tema oma, meie oma. Asja väärtus ja hind. Asjade väärtus teiste väärtuste seas.</p> <p>Meie/ Mina</p> <p>Õpitulemused</p> <p>1) teab ja väärtustab igäihe individuaalsust seoses välimuse, huvide ja tugevusega, õigust olla erinev;</p>	
--	--	--

	<p>2) selgitab endasse positiivse suhtumise tähtsust;</p> <p>3) nimetab enda õigusi ja kohustusi;</p> <p>4) teab, et inimeste õigustega kaasnevad kohustused.</p> <p>Õppesisu. Mina. Igäühe individuaalsus ja väärtuslikkus. Mina ja endasse suhtumine.</p> <p>Lapse õigused ja kohustused.</p> <p>Mina ja tervis</p> <p>Õpitulemused</p> <p>1) kirjeldab tervet ja haiget inimest;</p> <p>2) kirjeldab, kuidas oma tervise eest hoolitseda;</p> <p>3) kirjeldab seoseid tervise hoidmise viiside vahel: mitmekesine toitumine, uni ja puhkus ning liikumine;</p> <p>4) teab, et ravimeid võetakse siis, kui ollakse haige, ning et ravimid võivad olla inimese tervisele ohtlikud;</p> <p>5) eristab vaimset ja füüsilist tervist;</p> <p>6) kirjeldab olukordi ja toob näiteid, kuidas keelduda või hoiduda tegevusest, mis ohustab tervist;</p> <p>7) demonstreerib õpituatsioonis lihtsamaid esmaabivõtteid ja abi</p>	
--	--	--

	<p>saamise võimalusi (nt haav, kukkumine, mesilase nõelamine, ninaverejooks, praht silmas, puugihammustus, põletus ja rästikuhammustus);</p> <p>8) nimetab, kelle poole pöörduda erinevate murede korral;</p> <p>9) teab hädaabi telefoninumbrit ja oskab kutsuda abi;</p> <p>10) väärtustab tervislikku eluviisi.</p> <p>Õppesisu. Tervis. Terve ja haige inimene. Tervise eest hoolitsemine.</p> <p>Vaimne ja füüsiline tervis. Tervislik eluviis: mitmekesine toit, piisav uni ja puhkus, liikumine ja sport. Ohud tervisele ja toimetulek</p> <p>ohuolukorras. Ravimid. Abi saamise võimalused. Esmaabi.</p> <p>Mina ja meie</p> <p>Õpitulemused</p> <p>1) nimetab inimese eluks olulisi vajadusi ja võrdleb enda vajadusi</p>	
--	--	--

	<p>teiste omadega;</p> <p>2) kirjeldab omadusi, mis peavad olema heal sõbral, ning hindab ennast nende omaduste järgi; 3) väärtustab sõprust ja koostööd;</p> <p>4) eristab enda head ja halba käitumist, kirjeldab oma käitumise tagajärgi ning annab neile hinnangu;</p> <p>5) väärtustab leppimise, vabandust palumise ja vabandamise tähtsust inimsuhetes;</p> <p>6) nimetab ja kirjeldab inimeste erinevaid tundeid ning toob näiteid olukordadest, kus need tekivad, ja leiab erinevaid viise nendega toimetulekuks;</p> <p>7) demonstreerib õpituatsioonis, kuidas keelduda ennastkahjustavast tegevusest;</p> <p>8) mõistab, et kiusamine ja vägivald ei ole aktseptitud ja lubatud käitumine, ning teab abi saamise võimalusi kiusamise ja vägivaldiga</p>	
--	---	--

	<p>korral;</p> <p>9) kirjeldab oma sõnadega, mida tähendavad vastutustundlikkus ja südametunnistus;</p> <p>10) väärtustab üksteise eest hoolitsemist ja üksteise abistamist;</p> <p>11) kirjeldab oma tegevuse plaanimist nädalas, väärtustades vastutust;</p> <p>12) nimetab üldtunnustatud käitumisreegleid ja põhjendab nende vajalikkust;</p> <p>13) teab liiklusreegleid, mis tagavad tema turvalisuse, ning kirjeldab, kuidas käituda liikluses turvaliselt;</p> <p>14) eristab tööd ja mängu;</p> <p>15) selgitab enda õppimise eesmärgid ning toob näiteid, kuidas õppimine aitab igapäevaelus paremini hakkama saada;</p> <p>16) teab tegureid, mis soodustavad või takistavad õppimist.</p>	
--	---	--

	<p>Õppesisu. Minu ja teiste vajadused. Sõbrad ja sõpruse hoidmine.</p> <p>Sallivus. Üksteise eest hoolitsemine ja teiste abistamine. Ausus ja õiglus. Leppimine. Vabandust palumine ja vabandamine. Oma muredest rääkimine ja tunnete väljendamine. Oskus panna end teise inimese olukorda. Keeldumine kahjulikust tegevusest. Hea ja halb käitumine. Südametunnistus. Käitumisreeglid. Käitumise mõju ja tagajärjed. Liiklusreeglid. Mäng ja töö. Õppimine. Kohustetunne ja vastutus. Meeskonnatöö. Tööjaotus.</p> <p>Mina: teave ja asjad</p> <p>Õpitulemused</p> <ol style="list-style-type: none">1) kirjeldab eri meeltega tajutavaid teabeallikaid;2) selgitab, kuidas võivad reklaamid mõjutada inimeste käitumist ja otsuseid ning mis on turvaline käitumine meediakeskkonnas;	
--	--	--

	<p>3) teab, et raha eest saab osta asju ja teenuseid ning et raha teenitakse tööga;</p> <p>4) selgitab, milleks kasutatakse raha ning mis on raha teenimine, hoidmine, kulutamine ja laenamine;</p> <p>5) kirjeldab, mis vajadusi tuleb arvestada taskuraha kulutades ja säästes.</p> <p>Õppesisu. Teave ja teabeallikad ning nende kasutamine. Reklaami mõju. Turvaline käitumine meediakeskkonnas. Raha. Raha teenimine, kulutamine ja laenamine. Oma kulutuste plaanimine.</p>	
3.klass	<p>Inimene/ Mina</p> <p>Õpitulemused</p> <p>1) kirjeldab oma välimust, huve ja tegevusi, mida talle meeldib teha;</p> <p>2) teab, mille poolest sarnanevad ja eristuvad erinevad sugupooled;</p>	<p>Kool toetab ja võimaldab:</p> <p>ainekavas nimetatud praktiliste tööde tegemiseks vajalikud katsevahendid ja -materjalid ning demonstratsioonivahendid (sh mikroskoobi);</p> <p>sobivad hoiutingimused praktiliste tööde ja demonstratsioonide korraldamiseks, et koguda ja säilitada vajalikke materjale;</p>

	<p>3) nimetab, mille poolest ta sarnaneb teistega ja erineb teistest;</p> <p>4) väärtustab iseennast ja teisi;</p> <p>5) mõistab viisaka käitumise vajalikkust.</p> <p>Õppesisu. Mina. Minu erinevused teistest inimestest ja sarnasused nendega. Iga inimese väärtus. Viisakas käitumine. Mina ja tervis</p> <p>Õpitulemused</p> <p>1) kirjeldab, kuidas oma tervise eest hoolt kanda;</p> <p>2) kirjeldab tervet ja haiget inimest;</p> <p>3) teab, kas haigused on nakkuslikud või mitte;</p> <p>4) teab, et ravimeid võetakse siis, kui ollakse haige, ning et ravimid võivad olla inimese tervisele ohtlikud;</p> <p>5) mõistab ja kirjeldab tervise hoidmise viise: mitmekesine toit, uni ja puhkus, liikumine ja sport; 6) demonstreerib õpitu olukorras lihtsamaid esmaabivõtteid ja abi saamise võimalusi (nt haav,</p>	<p>kasutada õppes arvuteid, millega saab teha ainekavas loetletud töid;</p> <p>materiaalsete võimaluste ja otstarbekuse põhjal rakendada loodusainete õppes uusi IKT lahendusi;</p> <p>õuesõpet, õppekäikude korraldamist ning osalemist loodus- ja keskkonnaharidusprojektides;</p> <p>projektõpet</p> <p>praktiliste tööde ja õppekäikude korraldamist õppevajaduse korral</p> <p>-õppekäigud</p> <p>IKT vahendite kasutamine</p> <p>- erinevate õppevahendite rakendamist</p> <p>- äratundmine</p> <p>- nimetamine</p> <p>- näidete toomine</p> <p>- iseloomustamine-</p> <p>- sõnastamine ja kirjeldamine</p> <p>- rakendamise ja analüüsi oskusi (katsete tegemine)</p> <p>- omaduste kindlakstegemine</p> <p>- mõõtmise</p> <p>- eristamine</p> <p>- rühmitamine</p>
--	--	--

	<p>kukkumine, mesilase nõelamine, ninaverejooks, praht silmas, puugihammustus, põletus ja rästikuhammustus);</p> <p>7) teab hädaabi telefoninumbrit ja oskab kutsuda abi.</p> <p>Õppesisu. Tervis. Terve ja haige inimene. Tervise eest hoolitsemine.</p> <p>Ravimid. Tervislik eluviis: mitmekesine toit, piisav uni ja puhkus, liikumine ja sport. Abi saamise võimalused.</p> <p>Esmaabi.</p> <p>Mina ja minu pere</p> <p>Õpitulemused</p> <p>1) kirjeldab, mille poolest perekonnad erinevad ja sarnanevad;</p> <p>2) väärtustab üksteise abistamist ja arvestamist peres;</p> <p>3) selgitab lähemaid sugulussuhteid;</p> <p>4) teab oma kohustusi peres ning pereliikmete erinevaid rolle kodus ja tööl;</p> <p>5) kirjeldab ja eristab võimalusi, kuidas abistada pereliikmeid kodustes töödes;</p>	<ul style="list-style-type: none"> - seostamine - järeltuste tegemine - valimine - otsuste tegemine - koostamine, vormistamine ning esitlemine -kooli aiamaa kasutamine, korrastamine
--	--	---

	<p>6) jutustab oma pere traditsioonidest;</p> <p>7) kirjeldab ohtlikke kohti ning olukordi kooliteel ja koduümbruses,</p> <p>oskab tänaval käituda ning valib ohutu tee sihtpunkti;</p> <p>8) väärtustab toetavaid peresuhteid ja kodu.</p> <p>Õppesisu. Kodu. Koduarmastus. Perekond. Erinevad pered.</p> <p>Vanavanemad ja teised sugulased. Pereliikmete tegevus ja rollid.</p> <p>Vanemate ja teiste inimeste töö. Kodused tööd.</p> <p>Abivalmidus, kohuse- ja vastutustunne. Kodu traditsioonid. Koduümbrus.</p> <p>Naabrid ja naabruskond. Võõras ümbrus ja võõraga kaasaminek.</p> <p>Ohud kodus ja koduümbruses.</p> <p>Mina ja kodumaa</p> <p>Õpitulemused</p> <p>1) tunneb ära Eesti Vabariigi lipu ja vapi;</p> <p>2) oskab nimetada Eesti Vabariigi pealinna, sünnipäeva ja presidenti;</p>	
--	--	--

	<p>3) leiab Euroopa kaardilt Eesti ning Eesti kaardilt kodukoha;</p> <p>4) tunneb rahvuslikku ja kodukoha sümbolikat;</p> <p>5) nimetab oma kodukoha tuntud inimesi ja paiku ning väärtustab kodumaad;</p> <p>6) kirjeldab rahvakombeid;</p> <p>7) teab Eestis elavate rahvuste tavaid ja kombeid ning austab neid.</p> <p>Õppesisu. Eesti – minu kodumaa. Eesti teiste riikide seas.</p> <p>Naaberriigid. Kodukoht: küla, vald, linn, maakond.</p> <p>Eesti Vabariigi riiklikud, rahvuslikud ja kodukoha sümbolid.</p> <p>Rahvakalendri tähtpäevad. Erinevate rahvaste tavad ja kombed.</p> <p>Sallivus.</p> <p>Mina: aeg ja asjad</p> <p>Õpitulemused</p> <p>1) eristab, mis on aja kulg ja seis;</p> <p>2) oskab koostada oma päevakava, väärtustades aktiivset vaba aja</p>	
--	---	--

	<p>veetmist;</p> <p>3) väärtustab oma tegevusi, mis on positiivsete tunnete tekkimise allikaks;</p> <p>4) selgitab asjade väärtust;</p> <p>5) oskab eristada oma ja võõrast asja ning mõistab, et võõrast asja ei tohi loata võtta;</p> <p>6) väärtustab ausust asjade jagamisel.</p> <p>Õppesisu. Aeg. Aja plaanimine. Oma tegevuse kavandamine.</p> <p>Täpsus, lubadused, vastutus ja ausus. Minu oma, tema oma, meie oma. Asja väärtus ja hind. Asjade väärtus teiste väärtuste seas.</p> <p>Meie/ Mina</p> <p>Õpitulemused</p> <p>1) teab ja väärtustab igäihe individuaalsust seoses välimuse, huvide ja tugevusega, õigust olla erinev;</p> <p>2) selgitab endasse positiivse suhtumise tähtsust;</p> <p>3) nimetab enda õigusi ja kohustusi;</p>	
--	---	--

	<p>4) teab, et inimeste õigustega kaasnevad kohustused.</p> <p>Õppesisu. Mina. Igäihe individuaalsus ja väärtuslikkus. Mina ja endasse suhtumine. Lapse õigused ja kohustused.</p> <p>Mina ja tervis</p> <p>Õpitulemused</p> <p>1) kirjeldab tervet ja haiget inimest;</p> <p>2) kirjeldab, kuidas oma tervise eest hoolitseda;</p> <p>3) kirjeldab seoseid tervise hoidmise viiside vahel: mitmekesine toitumine, uni ja puhkus ning liikumine;</p> <p>4) teab, et ravimeid võetakse siis, kui ollakse haige, ning et ravimid võivad olla inimese tervisele ohtlikud;</p> <p>5) eristab vaimset ja füüsilist tervist;</p> <p>6) kirjeldab olukordi ja toob näiteid, kuidas keelduda või hoiduda tegevusest, mis ohustab tervist;</p> <p>7) demonstreerib õpituatsioonis lihtsamaid esmaabivõtteid ja abi saamise võimalusi (nt haav, kukkumine, mesilase nõelamine,</p>	
--	--	--

	<p>ninaverejooks, praht silmas, puugihammustus, põletus ja rästikuhammustus);</p> <p>8) nimetab, kelle poole pöörduda erinevate murede korral;</p> <p>9) teab hädaabi telefoninumbrit ja oskab kutsuda abi;</p> <p>10) väärtustab tervislikku eluviisi.</p> <p>Õppesisu. Tervis. Terve ja haige inimene. Tervise eest hoolitsemine.</p> <p>Vaimne ja füüsiline tervis. Tervislik eluviis: mitmekesine toit, piisav uni ja puhkus, liikumine ja sport. Ohud tervisele ja toimetulek</p> <p>ohuolukorras. Ravimid. Abi saamise võimalused.</p> <p>Esmaabi.</p> <p>Mina ja meie</p> <p>Õpitulemused</p> <p>1) nimetab inimese eluks olulisi vajadusi ja võrdleb enda vajadusi teiste omadega;</p>	
--	--	--

	<p>2) kirjeldab omadusi, mis peavad olema heal sõbral, ning hindab ennast nende omaduste järgi; 3) väärtustab sõprust ja koostööd;</p> <p>4) eristab enda head ja halba käitumist, kirjeldab oma käitumise tagajärgi ning annab neile hinnangu;</p> <p>5) väärtustab leppimise, vabandust palumise ja vabandamise tähtsust inimsuhetes;</p> <p>6) nimetab ja kirjeldab inimeste erinevaid tundeid ning toob näiteid olukordadest, kus need tekivad, ja leiab erinevaid viise nendega toimetulekuks;</p> <p>7) demonstreerib õpituatsioonis, kuidas keelduda ennastkahjustavast tegevusest;</p> <p>8) mõistab, et kiusamine ja vägivald ei ole aktseptitud ja lubatud käitumine, ning teab abi saamise võimalusi kiusamise ja vägivalda korral;</p>	
--	--	--

	<p>9) kirjeldab oma sõnadega, mida tähendavad vastutustundlikkus ja südametunnistus;</p> <p>10) väärtustab üksteise eest hoolitsemist ja üksteise abistamist;</p> <p>11) kirjeldab oma tegevuse plaanimist nädalas, väärtustades vastutust;</p> <p>12) nimetab üldtunnustatud käitumisreegleid ja põhjendab nende vajalikkust;</p> <p>13) teab liiklusreegleid, mis tagavad tema turvalisuse, ning kirjeldab, kuidas käituda liikluses turvaliselt;</p> <p>14) eristab tööd ja mängu;</p> <p>15) selgitab enda õppimise eesmärgid ning toob näiteid, kuidas õppimine aitab igapäevaelus paremini hakkama saada;</p> <p>16) teab tegureid, mis soodustavad või takistavad õppimist.</p>	
--	--	--

	<p>Õppesisu. Minu ja teiste vajadused. Sõbrad ja sõpruse hoidmine.</p> <p>Sallivus. Üksteise eest hoolitsemine ja teiste abistamine. Ausus ja õiglus. Leppimine. Vabandust palumine ja vabandamine. Oma muredest rääkimine ja tunnete väljendamine. Oskus panna end teise inimese olukorda. Keeldumine kahjulikust tegevusest. Hea ja halb käitumine. Südametunnistus. Käitumisreeglid. Käitumise mõju ja tagajärjed. Liiklusreeglid. Mäng ja töö. Õppimine. Kohustetunne ja vastutus. Meeskonnatöö. Tööjaotus.</p> <p>Mina: teave ja asjad</p> <p>Õpitulemused</p> <ol style="list-style-type: none">1) kirjeldab eri meeltega tajutavaid teabeallikaid;2) selgitab, kuidas võivad reklaamid mõjutada inimeste käitumist ja otsuseid ning mis on turvaline käitumine meediakeskkonnas;	
--	--	--

	<p>3) teab, et raha eest saab osta asju ja teenuseid ning et raha teenitakse tööga;</p> <p>4) selgitab, milleks kasutatakse raha ning mis on raha teenimine, hoidmine, kulutamine ja laenamine;</p> <p>5) kirjeldab, mis vajadusi tuleb arvestada taskuraha kulutades ja säästes.</p> <p>Õppesisu. Teave ja teabeallikad ning nende kasutamine. Reklaami mõju. Turvaline käitumine meediakeskkonnas. Raha. Raha teenimine, kulutamine ja laenamine. Oma kulutuste plaanimine.</p>	
4.klass	<p>Tervis</p> <p>Õpitulemused</p> <p>1) kirjeldab füüsilist, vaimset ja sotsiaalset tervist ning selgitab tervise olemust nendest mõistetest lähtuvalt;</p> <p>2) teab enda põhilisi tervisenäitajaid ning oskab mõõta ja hinnata</p>	<p>Kool toetab ja võimaldab:</p> <p>ainekavas nimetatud praktiliste tööde tegemiseks vajalikud katsevahendid ja -materjalid ning demonstratsioonivahendid (sh mikroskoobi);</p> <p>sobivad hoiutingimused praktiliste tööde ja demonstratsioonide korraldamiseks, et koguda ja säilitada vajalikke materjale;</p>

	<p>kehakaalu, kehapiikkust, kehatemperatuuri ning pulsisagedust;</p> <p>3) nimetab tervist tugevdavaid ja tervist kahjustavaid tegevusi ning selgitab nende mõju inimese füüsilisele, vaimsele ja sotsiaalsele tervisele;</p> <p>4) kirjeldab üldisi stressi tunnuseid ja stressiga toimetuleku võimalusi.</p> <p>Õppesisu. Tervise olemus: füüsiline, vaimne ja sotsiaalne tervis.</p> <p>Tervisenäitajad. Tervist mõjutavad tegurid. Hea ja halb stress. Keha reaktsioonid stressile. Pingete maandamise võimalused.</p> <p>Tervislik eluviis</p> <p>Õpitulemused</p> <p>1) oskab eristada tervislikke ja mittetervislikke otsuseid igapäevaelus;</p> <p>2) kirjeldab tervisliku toitumise põhimõtteid ning väärtustab neid;</p>	<p>kasutada õppes arvuteid, millega saab teha ainekavas loetletud töid;</p> <p>materiaalsete võimaluste ja otstarbekuse põhjal rakendada loodusainete õppes uusi IKT lahendusi;</p> <p>õuesõpet, õppekäikude korraldamist ning osalemist loodus- ja keskkonnaharidusprojektides;</p> <p>projektõpet</p> <p>praktiliste tööde ja õppekäikude korraldamist õppevajaduse korral</p> <p>-õppekäigud</p> <p>IKT vahendite kasutamine</p> <p>- erinevate õppevahendite rakendamist</p> <p>- äratundmine</p> <p>- nimetamine</p> <p>- näidete toomine</p> <p>- iseloomustamine-</p> <p>- sõnastamine ja kirjeldamine</p> <p>- rakendamise ja analüüsi oskusi (katsete tegemine)</p> <p>- omaduste kindlakstegemine</p> <p>- mõõtmise</p> <p>- eristamine</p> <p>- rühmitamine</p>
--	--	--

	<p>3) teab kehalise tegevuse mõju oma tervisele ja toob selle kohta näiteid;</p> <p>4) oskab plaanida oma päevakava, lähtudes tervisliku eluviisi komponentidest;</p> <p>5) väärtustab tervislikku eluviisi.</p> <p>Õppesisu. Tervisliku eluviisi komponendid. Tervislik toitumine.</p> <p>Tervisliku toitumise põhimõtted. Toitumist mõjutavad tegurid.</p> <p>Kehalise aktiivsuse vormid ja põhimõtted. Päevakava ning töö ja puhkuse vaheldumine. Uni.</p> <p>Murdeiga ja kehalised muutused</p> <p>Õpitulemused</p> <p>1) kirjeldab murdeiga inimese elukaare osana ning murdeas toimuvaid muutusi seoses keha ning tunnetega;</p> <p>2) aktseptib oma kehalisi muutusi ja teab, kuidas oma keha eest hoolitseda;</p>	<ul style="list-style-type: none"> - seostamine - järelduste tegemine - valimine - otsuste tegemine - koostamine, vormistamine ning esitlemine -kooli aiamaa kasutamine, korrastamine
--	---	---

	<p>3) teab, et murdeiga on varieeruv ning igapähe on oma arengutempo;</p> <p>4) teab suguküpsuse tunnuseid ja esmaste sugutunnuste seost soojätkamisega.</p> <p>Õppesisu. Murdeiga inimese elukaares. Kehalised ja emotsionaalsed muutused murdeas. Kehaliste muutuste erinev tempo murdeas. Suhtumine kehasse ja oma keha eest hoolitsemine. Suguline küpsus ja soojätkamine.</p> <p>Turvalisus ja riskikäitumine</p> <p>Õpitulemused</p> <p>1) kirjeldab olukordi, kus saab ära hoida õnnetusjuhtumeid;</p> <p>2) selgitab, miks on liikluseeskiri kohustuslik kõigile, ning kirjeldab, kuidas seda järgida;</p> <p>3) teab, et õnnetuse korral ei tohi enda elu ohtu seada, ning oskab abi kutsuda;</p>	
--	--	--

	<p>4) mõistab meedia kaudu suhtlemisel ohtusid oma käitumisele ja suhetele ning vastutust oma sõnade ja tegude eest;</p> <p>5) demonstreerib õpitu olukorras, kuidas kasutada tõhusaid enesekohaseid ja sotsiaalseid oskusi tubaka, alkoholi ning teiste uimastitega seotud olukorras: emotsioonidega toimetulek,</p> <p>enesetunnetus, kriitiline mõtlemine, probleemide lahendamine ja suhtlusoskus;</p> <p>6) kirjeldab tubaka, alkoholi ja teiste uimastite tarbimise kahjulikkust mõju tervisele;</p> <p>7) väärtustab turvalisust ja ohutut käitumist.</p> <p>Õppesisu. Turvaline ning ohutu käitumine koolis, kodus ja õues.</p> <p>Eakaaslaste ning meedia mõju tervise ja ohukäitumise valikud tehes;</p>	
--	--	--

	<p>iseenda vastutus. Vahendatud suhtlemine. Tõhusad enesekohased ja sotsiaalsed oskused uimastitega seotud situatsioonides. Valikud ja vastutus seoses uimastitega. Tubaka, alkoholi ja teiste levinud uimastite tarbimisega seonduvad riskid tervisele.</p> <p>Haigused ja esmaabi</p> <p>Õpitulemused</p> <p>1) oskab kirjeldada, kuidas hoida ära levinumaid nakkus- ja mittenakkushaigusi;</p> <p>2) teab, mis on HIV ja AIDS ning kuidas ennast kaitsta HIViga nakatumise eest;</p> <p>3) kirjeldab, kuidas hoida ära õnnetusjuhtumeid ning kuidas ennast ja teisi abistada õnnetusjuhtumite korral;</p> <p>4) teab, kuidas ohuolukorras turvaliselt käituda ja abi kutsuda, ning demonstreerib õpitu situatsioonis lihtsamaid esmaabivõtteid (nt</p>	
--	--	--

	<p>kõhuvalu, külmumine, luumurd, minestamine, nihestus, peapõrutus, palavik, päikesepiste jm);</p> <p>5) nimetab esmaabivahendeid ja kirjeldab, kuidas neid kasutada.</p> <p>Õppesisu. Levinumad laste ja noorte haigused.</p> <p>Nakkus- ja mittenakkushaigused. Haigustest hoidumine. HIV, selle levikuteed ja sellest hoidumise võimalused. AIDS. Esmaabi põhimõtted. Esmaabi erinevates olukordades. Käitumine õnnetusjuhtumi korral.</p> <p>Keskkond ja tervis</p> <p>Õpitulemused</p> <p>1) kirjeldab tervislikku elukeskkonda, lähtudes oma kodukoha loodus- ja tehiskeskkonnast;</p> <p>2) toob näiteid tegurite kohta, mis mõjutavad elukeskkonna turvalisust ja tervislikkust;</p>	
--	--	--

	<p>3) kirjeldab õpikeskkonna mõju õpilase õpitulemustele.</p> <p>Õppesisu. Tervislik elukeskkond. Tervislik õpikeskkond. Tervis heaolu tagajana.</p> <p>Mina ja suhtlemine Õpitulemused</p> <p>1) analüüsib enda iseloomujooni ja -omadusi, väärtustades endas positiivset;</p> <p>2) mõistab enesehinnangut mõjutavaid tegureid ja enesehinnangu kujunemist;</p> <p>3) mõistab enesekontrolli olemust ning demonstreerib õpituatsioonis oma käitumise kontrolli.</p> <p>Õppesisu. Enesesse uskumine. Enesehinnang. Eneseanalüüs.</p> <p>Enesekontroll. Oma väärtuste selgitamine.</p> <p>Suhtlemine teistega</p>	
--	---	--

	<p>Õpitulemused</p> <p>1) teab suhtlemise olemust ning väärtustab tõhusate suhtlusoskuste vajalikkust;</p> <p>2) kirjeldab erinevaid mitteverbaalseid suhtlusvahendeid ning nende mõju verbaalsele suhtlemisele;</p> <p>3) demonstreerib õpituatsioonis aktiivse kuulamise jt tõhusa suhtlemise võtteid;</p> <p>4) mõistab eneseavamise mõju suhtlemisele ning demonstreerib õpituatsioonis, kuidas oma tundeid empaatiliselt ja suhteid tugevdavalt väljendada;</p> <p>5) teadvustab eelarvamuste mõju suhtlemisele ja toob näiteid eelarvamuste mõju kohta igapäevasuhtluses;</p> <p>6) eristab ning kirjeldab kehtestavat, agressiivset ja alistuvat käitumist ning mõistab nende käitumiste mõju suhetele;</p>	
--	--	--

	<p>7) teab, et ei ütlemine on oma õiguste eest seismine, ning demonstreerib õpituatsioonis kehtestava käitumise võtteid.</p> <p>Õppesisu. Suhtlemise komponendid. Verbaalne ja mitteverbaalne suhtlemine. Aktiivne kuulamine. Tunnete väljendamine.</p> <p>Eneseavamine. Eelarvamused. Kehtestav, agressiivne ja alistuv käitumine. Ei ütlemine ennast ja teisi kahjustava käitumise puhul.</p> <p>Suhted teistega</p> <p>Õpitulemused</p> <p>1) kirjeldab tõhusate sotsiaalsete oskuste (üksteise aitamise, jagamise, koostöö ja hoolitsemise) toimimist igapäevaelus;</p> <p>2) oskab abi pakkuda ning teistelt abi vastu võtta;</p> <p>3) väärtustab hoolivust, sallivust, koostööd ja üksteise abistamist;</p>	
--	--	--

	<p>4) demonstreerib õpituatsioonis oskust näha olukorda teise isiku vaatenurgast ning väärtustab empaatilist suhtlemist;</p> <p>5) väärtustab sõprust kui vastastikuse usalduse ja toetuse allikat;</p> <p>6) kirjeldab kaaslaste mõju ja survet otsustele, mõistab otsuste tagajärgi;</p> <p>7) mõistab isiku iseärasusi, teadvustab soolisi erinevusi ja inimeste erivajadusi;</p> <p>8) nimetab ning väärtustab enda ja teiste positiivseid omadusi ning teadvustab soolisi erinevusi ja inimeste erivajadusi.</p> <p>Õppesisu. Tõhusad sotsiaalsed oskused: üksteise aitamine, jagamine, koostöö ja hoolitsemine. Sallivus enda ja teiste vastu.</p> <p>Hoolivus. Sõprussuhted. Usaldus suhetes. Empaatia. Vastutus suhetes. Kaaslaste mõju ja surve. Erinevuste ja mitmekesisuse</p>	
--	---	--

	<p>väärtustamine. Isikute iseärasused. Soolised erinevused.</p> <p>Erivajadustega inimesed. Positiivsed jooned ja omadused endas ning teistes, nende märkamine.</p> <p>Otsustamine ja konfliktid ning probleemilahendus</p> <p>Õpitulemused</p> <p>1) teab probleemide erinevaid lahendusviise ja oskab neid õpituatsioonis kasutada;</p> <p>2) kirjeldab erinevate lahendusviiside puudusi ja eeliseid ning mõistab nende tagajärgi;</p> <p>3) selgitab ja kirjeldab eri situatsioonidesse sobiva parima käitumisviisi valikut;</p> <p>4) selgitab konflikti häid ja halbu külgi ning aktseptib konflikte kui osa elust;</p> <p>5) teab konfliktide lahendamise tõhusaid viise ja demonstreerib</p>	
--	--	--

	<p>neid õpituatsioonis.</p> <p>Õppesisu. Otsustamine ja probleemide lahendamine.</p> <p>Erinevate käitumisviiside leidmine probleemide lahendamiseks.</p> <p>Tagajärgede arvestamine probleemilahenduses. Vastutus otsustamisel.</p> <p>Konfliktide olemus ja põhjused. Tõhusad ja mittetõhusad konfliktide lahendamise teed.</p> <p>Positiivne mõtlemine</p> <p>Õpitulemused</p> <p>1) nimetab ja väärtustab enda ning teiste positiivseid omadusi;</p> <p>2) väärtustab positiivset mõtlemist.</p> <p>Õppesisu. Positiivne mõtlemine. Positiivsed jooned ja omadused endas ning teistes, nende märkamine.</p>	
<p>5.klass</p>	<p>Tervis</p> <p>Õpitulemused</p> <p>1) kirjeldab füüsilist, vaimset ja sotsiaalset tervist ning selgitab tervise</p>	<p>Kool toetab ja võimaldab:</p> <p>ainekavas nimetatud praktiliste tööde tegemiseks vajalikud katsevahendid ja -materjalid ning demonstratsioonivahendid (sh mikroskoobi);</p>

	<p>olemust nendest mõistetest lähtuvalt;</p> <p>2) teab enda põhilisi tervisenäitajaid ning oskab mõõta ja hinnata kehakaalu, kehapikkust, kehatemperatuuri ning pulsisagedust;</p> <p>3) nimetab tervist tugevdavaid ja tervist kahjustavaid tegevusi ning selgitab nende mõju inimese füüsilisele, vaimsele ja sotsiaalsele tervisele;</p> <p>4) kirjeldab üldisi stressi tunnuseid ja stressiga toimetuleku võimalusi.</p> <p>Õppesisu. Tervise olemus: füüsiline, vaimne ja sotsiaalne tervis.</p> <p>Tervisenäitajad. Tervist mõjutavad tegurid. Hea ja halb stress. Keha reaktsioonid stressile. Pingete maandamise võimalused.</p> <p>Tervislik eluviis</p> <p>Õpitulemused</p> <p>1) oskab eristada tervislikke ja mittetervislikke otsuseid igapäevaelus;</p>	<p>sobivad hoiutingimused praktiliste tööde ja demonstratsioonide korraldamiseks, et koguda ja säilitada vajalikke materjale;</p> <p>kasutada õppes arvuteid, millega saab teha ainekavas loetletud töid;</p> <p>materiaalsete võimaluste ja otstarbekuse põhjal rakendada loodusainete õppes uusi IKT lahendusi;</p> <p>õuesõpet, õppekäikude korraldamist ning osalemist loodus- ja keskkonnaharidusprojektides;</p> <p>projektõpet</p> <p>praktiliste tööde ja õppekäikude korraldamist õppe vajaduse korral</p> <p>-õppekäigud</p> <p>IKT vahendite kasutamine</p> <p>-erinevate õppevahendite rakendamist</p> <p>- äratundmine</p> <p>- nimetamine</p> <p>- näidete toomine</p> <p>- iseloomustamine-</p> <p>- sõnastamine ja kirjeldamine</p> <p>- rakendamise ja analüüsi oskusi (katsete tegemine)</p> <p>- omaduste kindlakstegemine</p>
--	--	---

	<p>2) kirjeldab tervisliku toitumise põhimõtteid ning väärtustab neid;</p> <p>3) teab kehalise tegevuse mõju oma tervisele ja toob selle kohta näiteid;</p> <p>4) oskab plaanida oma päevakava, lähtudes tervisliku eluviisi komponentidest;</p> <p>5) väärtustab tervislikku eluviisi.</p> <p>Õppesisu. Tervisliku eluviisi komponendid. Tervislik toitumine.</p> <p>Tervisliku toitumise põhimõtted. Toitumist mõjutavad tegurid.</p> <p>Kehalise aktiivsuse vormid ja põhimõtted. Päevakava ning töö ja puhkuse vaheldumine. Uni.</p> <p>Murdeiga ja kehalised muutused</p> <p>Õpitulemused</p> <p>1) kirjeldab murdeiga inimese elukaare osana ning murdeas</p> <p>toimuvaid muutusi seoses keha ning tunnetega;</p>	<ul style="list-style-type: none"> - mõõtmine - eristamine - rühmitamine - seostamine - järelduste tegemine - valimine - otsuste tegemine - koostamine, vormistamine ning esitlemine -kooli aiamaa kasutamine, korrastamine
--	--	--

	<p>2) aktseptib oma kehalisi muutusi ja teab, kuidas oma keha eest hoolitseda;</p> <p>3) teab, et murdeiga on varieeruv ning igapähe on oma arengutempo;</p> <p>4) teab suguküpsuse tunnuseid ja esmaste sugutunnuste seost soojätkamisega.</p> <p>Õppesisu. Murdeiga inimese elukaares. Kehalised ja emotsionaalsed muutused murdeas. Kehaliste muutuste erinev tempo murdeas. Suhtumine kehasse ja oma keha eest hoolitsemine. Suguline küpsus ja soojätkamine.</p> <p>Turvalisus ja riskikäitumine</p> <p>Õpitulemused</p> <p>1) kirjeldab olukordi, kus saab ära hoida õnnetusjuhtumeid;</p> <p>2) selgitab, miks on liikluseeskiri kohustuslik kõigile, ning kirjeldab, kuidas seda järgida;</p>	
--	---	--

	<p>3) teab, et õnnetuse korral ei tohi enda elu ohtu seada, ning oskab abi kutsuda;</p> <p>4) mõistab meedia kaudu suhtlemisel ohtusid oma käitumisele ja suhetele ning vastutust oma sõnade ja tegude eest;</p> <p>5) demonstreerib õpitu olukorras, kuidas kasutada tõhusaid enesekohaseid ja sotsiaalseid oskusi tubaka, alkoholi ning teiste uimastitega seotud olukordades: emotsioonidega toimetulek,</p> <p>enesetunnetus, kriitiline mõtlemine, probleemide lahendamine ja suhtlusoskus;</p> <p>6) kirjeldab tubaka, alkoholi ja teiste uimastite tarbimise kahjulikkust mõju tervisele;</p> <p>7) väärtustab turvalisust ja ohutut käitumist.</p> <p>Õppesisu. Turvaline ning ohutu käitumine koolis, kodus ja õues.</p>	
--	---	--

	<p>Eakaaslaste ning meedia mõju tervise ja ohukäitumise valikud tehes;</p> <p>iseenda vastutus. Vahendatud suhtlemine. Tõhusad enesekohased ja sotsiaalsed oskused uimastitega seotud situatsioonides. Valikud ja vastutus seoses uimastitega. Tubaka, alkoholi ja teiste levinud uimastite tarbimisega seonduvad riskid tervisele.</p> <p>Haigused ja esmaabi</p> <p>Õpitulemused</p> <p>1) oskab kirjeldada, kuidas hoida ära levinumaid nakkus- ja mittenakkushaigusi;</p> <p>2) teab, mis on HIV ja AIDS ning kuidas ennast kaitsta HIViga nakatumise eest;</p> <p>3) kirjeldab, kuidas hoida ära õnnetusjuhtumeid ning kuidas ennast ja teisi abistada õnnetusjuhtumite korral;</p> <p>4) teab, kuidas ohuolukorras turvaliselt käituda ja abi kutsuda, ning</p>	
--	---	--

	<p>demonstreerib õpituatsioonis lihtsamaid esmaabivõtteid (nt kõhuvalu, külmumine, luumurd, minestamine, nihestus, peapõrutus, palavik, päikesepiste jm);</p> <p>5) nimetab esmaabivahendeid ja kirjeldab, kuidas neid kasutada.</p> <p>Õppesisu. Levinumad laste ja noorte haigused. Nakkus- ja mittenakkushaigused. Haigustest hoidumine. HIV, selle levikuteed ja sellest hoidumise võimalused. AIDS. Esmaabi põhimõtted. Esmaabi erinevates olukordades. Käitumine õnnetusjuhtumi korral.</p> <p>Keskkond ja tervis</p> <p>Õpitulemused</p> <p>1) kirjeldab tervislikku elukeskkonda, lähtudes oma kodukoha loodus- ja tehiskeskkonnast;</p> <p>2) toob näiteid tegurite kohta, mis mõjutavad elukeskkonna</p>	
--	--	--

	<p>turvalisust ja tervislikkust;</p> <p>3) kirjeldab õpikeskkonna mõju õpilase õpitulemustele.</p> <p>Õppesisu. Tervislik elukeskkond. Tervislik õpikeskkond. Tervis heaolu tagajana.</p> <p>Mina ja suhtlemine</p> <p>Õpitulemused</p> <p>1) analüüsib enda iseloomujooni ja -omadusi, väärtustades endas positiivset;</p> <p>2) mõistab enesehinnangut mõjutavaid tegureid ja enesehinnangu kujunemist;</p> <p>3) mõistab enesekontrolli olemust ning demonstreerib õpituatsioonis oma käitumise kontrolli.</p> <p>Õppesisu. Enesesse uskumine. Enesehinnang. Eneseanalüüs.</p> <p>Enesekontroll. Oma väärtuste selgitamine.</p>	
--	--	--

	<p>Suhtlemine teistega</p> <p>Õpitulemused</p> <p>1) teab suhtlemise olemust ning väärtustab tõhusate suhtlusoskuste vajalikkust;</p> <p>2) kirjeldab erinevaid mitteverbaalseid suhtlusvahendeid ning nende mõju verbaalsele suhtlemisele;</p> <p>3) demonstreerib õpituatsioonis aktiivse kuulamise jt tõhusa suhtlemise võtteid;</p> <p>4) mõistab eneseavamise mõju suhtlemisele ning demonstreerib õpituatsioonis, kuidas oma tundeid empaatiliselt ja suhteid tugevdavalt väljendada;</p> <p>5) teadvustab eelarvamuste mõju suhtlemisele ja toob näiteid eelarvamuste mõju kohta igapäevasuhtluses;</p> <p>6) eristab ning kirjeldab kehtestavat, agressiivset ja alistuvat käitumist ning mõistab nende käitumiste mõju suhetele;</p>	
--	---	--

	<p>7) teab, et ei ütlemine on oma õiguste eest seismine, ning demonstreerib õpituatsioonis kehtestava käitumise võtteid.</p> <p>Õppesisu. Suhtlemise komponendid. Verbaalne ja mitteverbaalne suhtlemine. Aktiivne kuulamine. Tunnete väljendamine.</p> <p>Eneseavamine. Eelarvamused. Kehtestav, agressiivne ja alistuv käitumine. Ei ütlemine ennast ja teisi kahjustava käitumise puhul.</p> <p>Suhted teistega</p> <p>Õpitulemused</p> <p>1) kirjeldab tõhusate sotsiaalsete oskuste (üksteise aitamise, jagamise, koostöö ja hoolitsemise) toimimist igapäevaelus;</p> <p>2) oskab abi pakkuda ning teistelt abi vastu võtta;</p> <p>3) väärtustab hoolivust, sallivust, koostööd ja üksteise abistamist;</p>	
--	--	--

	<p>4) demonstreerib õpituatsioonis oskust näha olukorda teise isiku vaatenurgast ning väärtustab empaatilist suhtlemist;</p> <p>5) väärtustab sõprust kui vastastikuse usalduse ja toetuse allikat;</p> <p>6) kirjeldab kaaslaste mõju ja survet otsustele, mõistab otsuste tagajärgi;</p> <p>7) mõistab isiku iseärasusi, teadvustab soolisi erinevusi ja inimeste erivajadusi;</p> <p>8) nimetab ning väärtustab enda ja teiste positiivseid omadusi ning teadvustab soolisi erinevusi ja inimeste erivajadusi.</p> <p>Õppesisu. Tõhusad sotsiaalsed oskused: üksteise aitamine, jagamine, koostöö ja hoolitsemine. Sallivus enda ja teiste vastu.</p> <p>Hoolivus. Sõprussuhted. Usaldus suhetes. Empaatia. Vastutus suhetes. Kaaslaste mõju ja surve. Erinevuste ja mitmekesisuse väärtustamine. Isikute iseärasused. Soolised erinevused.</p>	
--	--	--

	<p>Erivajadustega inimesed. Positiivsed jooned ja omadused endas ning teistes, nende märkamine.</p> <p>Otsustamine ja konfliktid ning probleemilahendus</p> <p>Õpitulemused</p> <p>1) teab probleemide erinevaid lahendusviise ja oskab neid õpituatsioonis kasutada;</p> <p>2) kirjeldab erinevate lahendusviiside puudusi ja eeliseid ning mõistab nende tagajärgi;</p> <p>3) selgitab ja kirjeldab eri situatsioonidesse sobiva parima käitumisviisi valikut;</p> <p>4) selgitab konflikti häid ja halbu külgi ning aktseptib konflikte kui osa elust;</p> <p>5) teab konfliktide lahendamise tõhusaid viise ja demonstreerib neid õpituatsioonis.</p>	
--	---	--

	<p>Õppesisu. Otsustamine ja probleemide lahendamine.</p> <p>Erinevate käitumisviiside leidmine probleeme lahendades.</p> <p>Tagajärgede arvestamine probleemilahenduses. Vastutus otsustamisel.</p> <p>Konfliktide olemus ja põhjused. Tõhusad ja mittetõhusad konfliktide lahendamise teed.</p> <p>Positiivne mõtlemine</p> <p>Õpitulemused</p> <p>1) nimetab ja väärtustab enda ning teiste positiivseid omadusi;</p> <p>2) väärtustab positiivset mõtlemist.</p> <p>Õppesisu. Positiivne mõtlemine. Positiivsed jooned ja omadused endas ning teistes, nende märkamine.</p>	
6.klass	<p>Sotsiaalsed suhted</p> <p>Inimesed meie ümber, kogukonnad; Euroopa riigid ja rahvad; sallivus</p> <p>Õpitulemused</p>	<p>Kool toetab ja võimaldab:</p> <p>ainekavas nimetatud praktiliste tööde tegemiseks vajalikud katsevahendid ja -materjalid ning demonstratsioonivahendid (sh mikroskoobi);</p>

	<p>1)seletab oma sõnadega ning kasutab kontekstis mõisteid rahvus, riik, võrdõiguslikkus ja sallivus;</p> <p>2) nimetab Eestis ja kodukohas elavaid rahvarühmi ning kirjeldab nende eluolu ja kultuuritraditsioone;</p> <p>3) nimetab Eestis esindatud peamisi usundeid ja kirjeldab nende kombeid;</p> <p>4) toob näiteid naiste ja meeste võrdsete õiguste ning nende rikkumise kohta Eestis;</p> <p>5) teab ja hoiab kogukonna traditsioone;</p> <p>6) teab, mis on isikutunnistus ja reisidokumendid (pass, isikutunnistus);</p> <p>7) nimetab ja näitab kaardil Eesti naaberriike ning toob näiteid, kuidas muu maailm mõjutab elu Eestis.</p> <p>Õppesisu. Eestis ja õpilase kodukohas elavad rahvarühmad (sotsiaalsed, rahvuslikud, religioossed jm). Sooline</p>	<p>sobivad hoiutingimused praktiliste tööde ja demonstratsioonide korraldamiseks, et koguda ja säilitada vajalikke materjale;</p> <p>kasutada õppes arvuteid, millega saab teha ainekavas loetletud töid;</p> <p>materiaalsete võimaluste ja otstarbekuse põhjal rakendada loodusainete õppes uusi IKT lahendusi; õuesõpet, õppekäikude korraldamist ning osalemist loodus- ja keskkonnaharidusprojektides;</p> <p>projektõpet</p> <p>praktiliste tööde ja õppekäikude korraldamist õppe vajaduse korral</p> <p>-õppekäigud</p> <p>IKT vahendite kasutamine</p> <p>-erinevate õppevahendite rakendamist</p> <p>- äratundmine</p> <p>- nimetamine</p> <p>- näidete toomine</p> <p>- iseloomustamine-</p> <p>- sõnastamine ja kirjeldamine</p> <p>- rakendamise ja analüüsi oskusi (katsete tegemine)</p> <p>- omaduste kindlakstegemine</p>
--	--	--

	<p>võrdõiguslikkus. Pere ja suguvõsa. Naabruskond maal ja linnas.</p> <p>Sõpruskond. Koolipere. Euroopa riigid, Eesti naaberriigid.</p> <p>Vabatahtlik tegevus: kodanikuühendused ja -algatus, koostöö</p> <p>Õpitulemused</p> <p>1) seletab oma sõnadega ja kasutab kontekstis mõisteid</p> <p>kodanikuühendus, kodanikualgatus, vabatahtlik tegevus;</p> <p>2) nimetab kodukohas tegutsevaid seltse, klubisid ja ühendusi ning kirjeldab nende tegevust; 3) nimetab kodukohas ja koolis tegutsevaid noorteorganisatsioone ning kirjeldab nende tegevust;</p> <p>4) teab kodukoha kodanikualgatusi ning algatab neid ja osaleb neis võimaluse korral;</p> <p>5) toob näiteid vabatahtliku töö kasulikkuse kohta; märkab</p>	<ul style="list-style-type: none"> - mõõtmine - eristamine - rühmitamine - seostamine - järelduste tegemine - valimine - otsuste tegemine - koostamine, vormistamine ning esitlemine -kooli aiamaa kasutamine, korrastamine
--	--	--

	<p>probleeme ja pakub vajajatele abi.</p> <p>Õppesisu. Kodukohas tegutsevate seltside, klubide ja ühenduste tegevus. Noorteorganisatsioonid. Eakohased kodanikualgatuse võimalused. Koostöö ja ühistegevus, kommunikatsioonivõimalused.</p> <p>Demokraatia / Demokraatia põhimõtted ja selle toimimine</p> <p>Õpitulemused</p> <ol style="list-style-type: none">1) seletab oma sõnadega ja kasutab kontekstis mõisteid inimõigus, seadus, demokraatia;2) iseloomustab demokraatia põhimõtteid;3) teab ja austab inimõigusi;4) teab, et Eesti on demokraatlik vabariik, nimetab Vabariigi Valitsuse, Riigikogu ja Vabariigi Presidendi peamisi ülesandeid;5) teab, mis on kohalik omavalitsus, toob näiteid oma valla/linna	
--	---	--

	<p>omavalitsuse tegevuse kohta;</p> <p>6) teab, et kõik on võrdsed seaduse ees ja peavad seadusi täitma,</p> <p>toob näiteid seaduskuuleka käitumise kohta.</p> <p>Õppesisu. Rahva osalemine ühiskonna valitsemises: arvamuste mitmekesisus ja sõnavabadus, osalus aruteludes ja otsustamises, õigus valida ja saada valitud. Võimude lahusus. Riigikogu, Vabariigi Valitsus, Vabariigi President, kohus. Kohalik omavalitsus. Seaduse ülimuslikkus, seadus kui regulatsioon. Peamised inimõigused (õigus elada, õigus vabadusele ja inimväarikusele jne).</p> <p>Koolidemokraatia, lapse õigused ja võimalused osaleda poliitikas</p> <p>Õpitulemused</p>	
--	--	--

	<p>1) kirjeldab demokraatia põhimõtete toimimist koolis;</p> <p>2) toetab oma suhtumise ja tegutsemisega koolidemokraatiat;</p> <p>3) tunneb ÜRO lapse õiguste konventsiooni põhimõtteid, nimetab lapse õigusi, teab õiguste ja vastutuse tasakaalu. Õppesisu. Õpilasmavalitsus, õpilaste osalemine koolielu korraldamises ja õpilasesinduses. Kooli sisekord (kodukord). Lapse õigused (õigus haridusele, õigus vanemlikule hoolitsusele jne). Õiguste, kohustuste ja vastutuse tasakaal.</p> <p>Töö ja tarbimine</p> <p>Õpitulemused</p> <p>1) teeb vahet vajadustel, soovidel ja võimalustel;</p> <p>2) teab, kuidas raha teenitakse ja millest koosneb pere eelarve;</p>	
--	--	--

	<p>oskab kulutusi tähtsuse järjekorda seada, koostada eelarvet oma taskuraha piires ning oma aega plaanida;</p> <p>3) teab internetipanga ja pangakaardi (PIN-koodi) turvalise kasutamise reegleid;</p> <p>4) iseloomustab, milliseid isiksuse omadusi, teadmisi ja oskusi eeldavad erinevad elukutsed ja ametid;</p> <p>5) selgitab erinevate elukutsete vajalikkust ühiskonnale;</p> <p>6) oskab tarbijana märgata ja mõista tooteinfot ning tunneb tarbija õigusi.</p> <p>Õppesisu.</p> <p>Aja ja kulutuste planeerimine ning raha kasutamine, laenamine ja säästmine. Elukutsed – teadmised ja oskused.</p> <p>Elukestev õpe. Elukutsed ja ettevõtted kodukohas.</p> <p>Teadlik, säästev tarbimine. Töökultuur ja tööetika.</p>	
--	---	--

ÕPPEAINE NIMETUS	ÜHISKONNAÕPETUS
ÕPPEAINE KIRJELDUS	<p>Ühiskonnaõpetusel on tähtis koht õpilaste sotsiaalse kompetentsuse kujunemises. Ühiskonnaõpetus aitab õpilasel arendada ettevõtlikkust ning kujuneda ennast teostavaks, kaasinimesi arvestavaks, sotsiaalselt pädevaks ja toimetulevaks ühiskonnaliikmeks. Ühiskonnaõpetuse tunnis omandatud teadmised, oskused ja hoiakud seostuvad tihedalt teistes õppeainetes (ajaloos, geograafias, inimeseõpetuses jt) õpituga, olles aluseks elukestvatele õppele. Põhikooli ühiskonnaõpetus käsitleb kõige üldisemal kujul ühiskonna toimimist, kodaniku seoseid ühiskonna põhivaldkondadega (majanduse, poliitika ja õigusega), ent ka suhteid erinevate sotsiaalsete rühmadega. Kodanikuna mõistetakse demokraatliku ühiskonna liiget, kes suhtleb ühiskonna institutsioonidega, lähtudes oma huvidest ja võimalustest.</p> <p>Ühiskonnaõpetusel on tähtis koht õpilaste väärtushinnangute ja hoiakute kujunemises, sh ettevõtlikkus, seaduste austamine, töökus, sooline võrdõiguslikkus, vabadus, kodanikualgatus, sotsiaalne õiglus ja kodanike võrdne kohtlemine, inimõiguste austamine, mõistev suhtumine erinevustesse, tauniv suhtumine eelarvamustesse, säästlik suhtumine keskkonda, lugupidav suhtumine teiste rahvaste ja maade kultuuritraditsioonidesse ning soov neid tundma õppida; oma maa kultuuripärandi väärtustamine; teadvustamine, et kõikide maailma riikide elatustase ei ole võrdne ja maailmas on palju vaesust ning paljude inimeste materiaalne heaolu on võimalikuks saanud looduse ja tuleviku arvelt jne.</p> <p>Ühiskonnaõpetuse eesmärk on praktiliste ülesannete, probleemide analüüsimise ja ainealaste</p>

	<p>põhimõistete omandamise kaudu saada tervikpilt ühiskonna toimimisest. Tähtsal kohal on igapäevaeluga seonduvate probleemide lahendamine ning asjatundlike otsuste tegemise oskuste kujunemine, mis aitab õpilasel ühiskonnas toime tulla. Nii kujuneb õpilasel tervikpilt ühiskonnast, kus teadvustatakse inimtegevuse ja looduse vastastikust mõju ning väärtustatakse jätkusuutlikku eluviisi.</p> <p>I kooliastmes on ühiskonnaõpetuse teemad lõimitud inimeseõpetuse ainekavva. II ja III kooliastmes õpitakse ühiskonnaõpetust eraldi aiena. II kooliastmes tutvub õpilane oma lähiümbruse sotsiaalsete suhete süsteemiga, keskendudes sotsiaalselt erinevate isiksuste ja rühmade koeksisteerimisele. Käsitelu keskmes on inimesed meie ümber, kool ning õpilase kodukoht.</p> <p>Õppeprotsessis on oluline koht uurimuslikel õpivõtetel, mille toel omandavad õpilased probleemide seadmise, hüpoteeside sõnastamise, töö kavandamise ja korraldamise, kriitilise mõtlemise ning tulemuste tõlgendamise ja esitamise oskused, esitades materjale nii suuliselt kui ka kirjalikult ning kasutades näitlikustamiseks mitmesuguseid visuaalseid vorme ja võimaluse korral rakendatakse seda praktikas, nt demokraatia koolis, kodanikualgatus, vabatahtlik tegevus kodukohas jm.</p> <p>Aktiivseks kodanikuks olemine tähendab kodanike kaasatust laiemalt, mitte ainult hääletamist valimistel. See avardab ka ühiskonnaõpetuse praktilise õppe võimalusi noorte jaoks, kes pole veel hääleõiguslikud (nt õpilaste võimekuse piires koolielu korraldamises, tarbijahariduses, kodanikualgatuses).</p> <p>Õppes kasutatakse tehnoloogilisi vahendeid, sh IKT võimalusi. Aine eesmärk on kujundada aktiivseid ja vastutustundlikke kodanikke.</p>
	<p>TEADMISED, OSKUSED JA HOIAKUD</p>

II KOOLIASTE	<ol style="list-style-type: none"> 1. Teab kodukohas tegutsevaid kodanikuühendusi ja -algatusi. 2. Teab lapse õigusi ja olulisemaid inimõigusi. 3. Teab, et kõik inimesed on seaduse ees võrdsed ja peavad seadusi täitma. 4. Mõistab, kuidas demokraatia põhimõtted saavad toimida koolis; toetab oma käitumise ja osalemisega koolidemokraatiat. 5. Teab Eesti riigi juhtimisega seotud põhiseaduslikke institutsioone ja olulisemaid ametikohti. 6. Eristab fakti arvamusest, teab, mis tunnuste alusel hinnata allikate usaldusväärsust. 7. Teab, et autoriõigused on kaitstud seadusega ja autorile tuleb viidata. 8. Teab, et inimesed on erineva kultuuritaustaga, saab aru, kui kedagi kultuurilise erinevuse tõttu diskrimineeritakse ja otsib vajaduse korral abi. 9. Teab, et iga inimene on käitumise, hoiakute ja panusega kultuurikandja ja -looja. 10. Tunneb tervise- ja turvariske, oskab vältida ohtusid ja teab, kust abi otsida, kasutab turvaliselt dokumente ja pangakaarti. 11. Oskab oma aega ja raha planeerida, võimeid ja võimalusi arvestada. 12. Käitub teadliku tarbijana. 	
	ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU <i>sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused</i>
6.klass	Sotsiaalsed suhted Inimesed meie ümber, kogukonnad; Euroopa riigid ja rahvad; sallivus	Kool toetab ja võimaldab: ainekavas nimetatud praktiliste tööde tegemiseks vajalikud katsevahendid ja -materjalid ning demonstratsioonivahendid (sh mikroskoobi);

	<p>Õpitulemused</p> <p>1)seletab oma sõnadega ning kasutab kontekstis mõisteid rahvus, riik, võrdõiguslikkus ja sallivus;</p> <p>2) nimetab Eestis ja kodukohas elavaid rahvarühmi ning kirjeldab nende eluolu ja kultuuritraditsioone;</p> <p>3) nimetab Eestis esindatud peamisi usundeid ja kirjeldab nende kombeid;</p> <p>4) toob näiteid naiste ja meeste võrdsete õiguste ning nende rikkumise kohta Eestis;</p> <p>5) teab ja hoiab kogukonna traditsioone;</p> <p>6) teab, mis on isikutunnistus ja reisidokumendid (pass, isikutunnistus);</p> <p>7) nimetab ja näitab kaardil Eesti naaberriike ning toob näiteid, kuidas muu maailm mõjutab elu Eestis.</p> <p>Õppesisu. Eestis ja õpilase kodukohas elavad rahvarühmad</p>	<p>sobivad hoiutingimused praktiliste tööde ja demonstratsioonide korraldamiseks, et koguda ja säilitada vajalikke materjale;</p> <p>kasutada õppes arvuteid, millega saab teha ainekavas loetletud töid;</p> <p>materiaalsete võimaluste ja otstarbekuse põhjal rakendada loodusainete õppes uusi IKT lahendusi;</p> <p>õuesõpet, õppekäikude korraldamist ning osalemist loodus- ja keskkonnaharidusprojektides;</p> <p>projektõpet</p> <p>praktiliste tööde ja õppekäikude korraldamist õppe vajaduse korral</p> <p>-õppekäigud</p> <p>IKT vahendite kasutamine</p> <p>-erinevate õppevahendite rakendamist</p> <p>- äratundmine</p> <p>- nimetamine</p> <p>- näidete toomine</p> <p>- iseloomustamine-</p> <p>- sõnastamine ja kirjeldamine</p> <p>- rakendamise ja analüüsi oskusi (katsete tegemine)</p> <p>- omaduste kindlakstegemine</p>
--	---	---

	<p>(sotsiaalsed, rahvuslikud, religioossed jm).</p> <p>Sooline võrdõiguslikkus. Pere ja suguvõsa. Naabruskond maal ja linnas.</p> <p>Sõpruskond. Koolipere. Euroopa riigid, Eesti naaberriigid.</p> <p>Vabatahtlik tegevus: kodanikuühendused ja - algatus, koostöö</p> <p>Õpitulemused</p> <p>1) seletab oma sõnadega ja kasutab kontekstis mõisteid</p> <p>kodanikuühendus, kodanikualgatus, vabatahtlik tegevus;</p> <p>2) nimetab kodukohas tegutsevaid seltse, klubisid ja ühendusi ning kirjeldab nende tegevust; 3) nimetab kodukohas ja koolis tegutsevaid noorteorganisatsioone ning kirjeldab nende tegevust;</p> <p>4) teab kodukoha kodanikualgatusi ning algatab neid ja osaleb</p>	<ul style="list-style-type: none"> - mõõtmine - eristamine - rühmitamine - seostamine - järelduste tegemine - valimine - otsuste tegemine - koostamine, vormistamine ning esitlemine -kooli aiamaa kasutamine, korrastamine
--	--	--

	<p>neis võimaluse korral;</p> <p>5) toob näiteid vabatahtliku töö kasulikkuse kohta; märkab probleeme ja pakub vajajatele abi.</p> <p>Õppesisu. Kodukohas tegutsevate seltside, klubide ja ühenduste tegevus. Noorteorganisatsioonid. Eakohased kodanikualgatuse võimalused. Koostöö ja ühistegevus, kommunikatsioonivõimalused.</p> <p>Demokraatia / Demokraatia põhimõtted ja selle toimimine</p> <p>Õpitulemused</p> <p>1) seletab oma sõnadega ja kasutab kontekstis mõisteid inimõigus, seadus, demokraatia;</p> <p>2) iseloomustab demokraatia põhimõtteid;</p> <p>3) teab ja austab inimõigusi;</p> <p>4) teab, et Eesti on demokraatlik vabariik, nimetab Vabariigi</p>	
--	---	--

	<p>Valitsuse, Riigikogu ja Vabariigi Presidendi peamisi ülesandeid;</p> <p>5) teab, mis on kohalik omavalitsus, toob näiteid oma valla/linna omavalitsuse tegevuse kohta;</p> <p>6) teab, et kõik on võrdsed seaduse ees ja peavad seadusi täitma, toob näiteid seaduskuuleka käitumise kohta.</p> <p>Õppesisu. Rahva osalemine ühiskonna valitsemises: arvamuste mitmekesisus ja sõnavabadus, osalus aruteludes ja otsustamises, õigus valida ja saada valitud. Võimude lahusus. Riigikogu, Vabariigi Valitsus, Vabariigi President, kohus. Kohalik omavalitsus. Seaduse ülimuslikkus, seadus kui regulatsioon. Peamised inimõigused (õigus elada, õigus vabadusele ja inimväärikusele jne).</p>	
--	---	--

	<p>Koolidemokraatia, lapse õigused ja võimalused osaleda poliitikas</p> <p>Õpitulemused</p> <p>1) kirjeldab demokraatia põhimõtete toimimist koolis;</p> <p>2) toetab oma suhtumise ja tegutsemisega koolidemokraatiat;</p> <p>3) tunneb ÜRO lapse õiguste konventsiooni põhimõtteid, nimetab lapse õigusi, teab õiguste ja vastutuse tasakaalu.</p> <p>Õppesisu. Õpilasmavalitsus, õpilaste osalemine koolielu korraldamises ja õpilasesinduses. Kooli sisekord (kodusord).</p> <p>Lapse õigused (õigus haridusele, õigus vanemlikule hoolitsusele jne). Õiguste, kohustuste ja vastutuse tasakaal.</p> <p>Töö ja tarbimine</p> <p>Õpitulemused</p> <p>1) teeb vahet vajadustel, soovidel ja võimalustel;</p> <p>2) teab, kuidas raha teenitakse ja millest koosneb pere eelarve;</p>	
--	--	--

	<p>oskab kulutusi tähtsuse järjekorda seada, koostada eelarvet oma taskuraha piires ning oma aega plaanida;</p> <p>3) teab internetipanga ja pangakaardi (PIN-koodi) turvalise kasutamise reegleid;</p> <p>4) iseloomustab, milliseid isiksuse omadusi, teadmisi ja oskusi eeldavad erinevad elukutsed ja ametid;</p> <p>5) selgitab erinevate elukutsete vajalikkust ühiskonnale;</p> <p>6) oskab tarbijana märgata ja mõista tooteinfot ning tunneb tarbija õigusi.</p> <p>Õppesisu. Aja ja kulutuste planeerimine ning raha kasutamine, laenamine ja säästmine. Elukutsed – teadmised ja oskused.</p> <p>Elukestev õpe. Elukutsed ja ettevõtted kodukohas. Teadlik, säästev tarbimine. Töökultuur ja tööeetika.</p>	
--	--	--

6. klassi lõpetaja:

- 1) teab ja väärtustab demokraatia põhimõtteid;
- 2) mõistab, kuidas demokraatia põhimõtted saavad toimida koolis, märkab probleeme koolis, toetab oma käitumise ja osalemisega koolidemokraatiat;
- 3) märkab ning arvestab erinevaid huve ja võimalusi ning on valmis koostööks ja kokkulepeteks, oskab otsida ja pakkuda abi probleemide lahendamisel;
- 4) teab Eesti riigi valitsemise põhilisi institutsioone, kirjeldab nende ülesandeid (kohalik omavalitsus, Riigikogu, Vabariigi Valitsus, Vabariigi President, kohus) ning nimetab erinevaid riigijuhtimisega seotud ameteid/elukutseid;
- 5) teab, mis on põhiseadus ja teised seadused, miks tuleb seadusi täita; teab, mis on lapse õigused ja vastutus;
- 6) selgitab näidetega, mis on kodanikuühendus, kodanikualgatus ja vabatahtlik töö; põhjendab vabatahtliku töö vajalikkust ning pakub abi abivajajaile; tunneb ära ebaõigluse ja oskab sellele vastu seista;
- 7) mõistab inimeste iseärasusi ning teab, et inimesed erinevad rahvuse, soo, vaimse ja füüsilise suutlikkuse ning vaadete ja usutunnistuste poolest; on salliv erinevuste suhtes ja valmis koostööks;
- 8) toob näiteid ühiskonna toimimiseks ja arenguks vajalikest elukutsetest ja ettevõtetest ning väärtustab töötamist kui peamist elatusallikat, tunneb oma õigusi ja vastutust omanikuna ja tarbijana ning mõistab, miks erinevais ametis töötamisel eeldatakse erinevaid teadmisi, oskusi ja isiksuseomadusi;
- 9) oskab leida teavet oma eesmärkide ja huvide tarbeks ning seda kriitiliselt hinnata; esitab oma teadmisi ja seisukohti selgelt ja veenvalt ning suudab neid põhjendada; loob, kasutab ja jagab infot ning väärtustab enda ja teiste autorite tööd;
- 10) teab, et tal on õigus saada abi, ning oskab leida abi ettetulevates elusituatsioonides.

<p>Õpitulemused on suurepärasel tasemel. Rakendab omandatud teadmisi ja oskusi iseseisvalt, analüüsib õpitud, loob seoseid uute ja varasemate teadmiste vahel.</p>	<p>A</p>
--	----------

<p>Õpitulemused on väga heal tasemel. Rakendab omandatud teadmisi ja oskusi iseseisvalt, analüüsib õpitut, loob seoseid uute ja varasemate teadmiste vahel. Teadmiste ja oskuste rakendamisel võib olla eksimusi.</p>	<p>B</p>
<p>Õpitulemused on heal tasemel. Teadmiste ja oskuste rakendamisel, analüüsimisel, seoste loomisel uute ja varasemate teadmiste vahel esineb mõningaid puudujääke.</p>	<p>C</p>

Hindamise alused

Hindamise põhiülesanne on toetada õpilase arengut, et kujuneks positiivne minapilt ja adekvaatne enesehinnang. Ainekavas on kirjeldatud õppeaine õpitulemused kooliastmete kaupa: üldised õpitulemused õpetamise eesmärkidena ning osaoskuste õpitulemused.

Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste vastuste, sh esituste ning kirjalike tööde alusel, arvestades teadmiste ja oskuste vastavust ainekavades taotletavatele õpitulemustele ning õpilase

individuaalseid iseärasusi ja mõtlemise arengut. Hindamisel

lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest.

Hoiakute ja väärtuste kohta (nt huvi tundmine, tähtsuse mõistmine, väärtustamine, vajaduste arvestamine, reeglite järgimine) antakse tagasisidet. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja täht- hinnetega. Õpitulemuste hindamise vormid

peavad olema mitmekesised. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid.

Tähtsal kohal on kujundav hindamine, mis keskendub eelkõige õpilase arengu võrdlemisele tema varasemate saavutustega.

Hindamise kriteeriumid ja viiepallisüsteemist erinev tähthindamise korraldus on kooli hindamisjuhendis.

Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid parandatakse ka õigekirjavead, mida hindamisel ei arvestata.

Ühiskonnaõpetuses tuleb hindamisel II kooliastmes arutlusoskust kujundavaid ja kontrollivaid ülesandeid koostades järgida jõukohasuse põhimõtet märksõnadest lahendamist toetava selgituseni ning täpse juhendini. Kokkuvõtvaks hindamiseks sobivad arvamislugu ja juhtumianalüüs, dokumendi ja kaardi tundmine, avatud ja etteantud vastustega ülesanded, mõiste ja selgituse kokkuvõtmine, teabe tõlkimine teise vormi (graafikust tabelisse vms) ning info leidmine, kasutamine ja rühmitamine.

Praktiliste tööde puhul hinnatakse töö plaanimise, tegemise, tulemuste tõlgendamise, järeldamise, põhjendamise ning tulemuste esitamise oskust. Õpilase ja õpetaja koostöös hinnatakse ka õpilase õpitulemusi koolivälises mitteformaalses õppes, kui seal omandatu vastab taotlevatele õpitulemustele (nt osavõtt projektidest, tegevus kodanikuühendustes jm).

DIGIvaldkonna ÕPITULEMUSED

II kooliastme lõpus õpilane:

- 1) tunneb arvuti ohutu sisse- ja väljalogimise reegleid, arvutiklassi kasutamise eeskirju, kooli sülearvutite kasutamise eeskirju;
- 2) tunneb arvutikomplekti osi, teab klaviatuuri ja hiire kasutamise võimalusi (nii sülearvuti, kui lauaarvuti);
- 3) kasutab operatsioonisüsteemi graafilist kasutajaliidest (oskab avada ja sulgeda programmiaknaid; muudab akende suurust, töötab mitmes aknas, otsib vajalikku);
- 4) teab faili ja kausta mõistet, oskab luua uut kausta, avada ja sulgeda faili.

- 5) salvestab tehtud tööd ettenähtud kohta, leiab ja avab salvestatud faili uuesti, salvestab selle teise nime all, kopeerib faile ühest kohast teise;
- 6) sisestab ja vormindab arvutiga lühemaid ja pikemaid tekste, erinevaid loovtöid (nt jutukesti, kuulutusi, plakateid), järgides tekstitötluse põhireegleid (suur ja väike algustäht; kirjavahemärgid, reavahetused ja tühikud; poolpaks, kald- ja allajoonitud kiri; teksti joondamine; värvid, pildid);
- 7) oskab töötada lihtsamate programmidega, nagu PowerPoint, Paint, WeDo robotika programm jne. Esitluse koostamisel järgib vormistuse põhireegleid.
- 8) oskab käivitada brauserit ja pöörduda etteantud leheküljele internetis, rakendada otsingumootorit õpetaja poolt etteantud info otsimiseks. Leiab internetist ja kopeerib tekstifaili erinevas formaadis algmaterjali (tekst, pilt) ning töötleb neid vajaduse korral, pidades kinni intellektuaalomandi kaitse headest tavadest;
- 9) oskab kasutada erinevaid keskkondi e-kirjade saatmiseks;
- 10) oskab leida ja kasutada kooli kodulehekülge, e-päevikut ning erinevaid õppimiseks mõeldud töökeskkondi (sh nutitelefoniga);
- 11) oskab orienteeruda e-päevikus (sh nutitelefoniga);
- 12) teab arvuti väärast kasutamisest tekkida võivaid ohte oma tervisele (sõltuvus, rühivead, silmade probleemid);
- 13) kaitseb enda virtuaalset identiteeti väärkasutuse eest, valides igale keskkonnale uue tugeva parooli, ega avalda infot enda kohta avalikus internetis;
- 14) kasutab sülearvutit ja robotikakomplekti õpetajalt saadud juhiste järgi;
- 15) oskab õpetajalt saadud juhiste järgi kasutada õppetöös nutitelefoni;
- 16) oskab õpetajalt saadud juhiste järgi kasutada lihtsamaid programmeerimise programme.

ÕPPEAINE NIMETUS	AJALUGU
ÕPPEAINE KIRJELDUS	<p>Sotsiaalainetes käsitletakse inimese ja ühiskonna toimimist minevikus ning tänapäeval. Sotsiaalainete vahendusel kujundatakse õpilastes oskusi näha ühiskonna arengus põhjuse-tagajärje seoseid ning teha teadlikke valikuid, lähtudes ühiskonnas kehtivatest väärtustest ja moraalinormidest. Õppe vältel kujundatakse õpilastes tahet toimida kõlbelise ja vastutustundliku ühiskonnaliikme ning isiksusena.</p> <p>Ajalugu õppides omandavad õpilased kultuuriruumis orienteerumiseks vajalikke teadmisi oma kodukoha ja maailma minevikust ning kultuuripärandist. Aine vahendusel suunatakse õpilane teadvustama, analüüsima ja kriitiliselt hindama ning tõlgendama minevikus aset leidnud sündmusi ja protsesse, nende omavahelisi seoseid ja seoseid tänapäevaga ning ajaloosündmuste erineva tõlgendamise põhjusi. Ajalooõpetus aitab kaasa teistes</p> <p>õppeainetes õpitava tervikuks sidumisele ning kujundab oskust mõista minevikunähtuste mõjul toimuvat arengut.</p>

	TEADMISED, OSKUSED JA HOIAKUD
II KOOLIASTE	<p>Sotsiaalvaldkonna õppeainete kaudu õpitakse tundma ning järgima ühiskondlikke väärtusi, norme ja reegleid, omandatakse teadmisi, oskusi ja hoiakuid sotsiaalselt aktsepsitud käitumisest ning inimeste vastastikustest suhetest, mis aitavad kaasa tõhusale kohanemisele ja toimetulekule perekonnas, eakaaslaste hulgas, kogukonnas ning ühiskonnas.</p> <p>Sotsiaalainete kaudu kujundatakse alus maailmavaateline mitmekesisusega arvestamiseks ning valmisolek dialoogiks erineva maailmavaate esindajatega.</p> <p>Sotsiaalainetes käsitletavate õppeteemade kaudu kujundatakse õpilastes esmane valmisolek märgata naiste ja meeste ebavõrdsust ühiskonnas ja aidata kaasa soolise võrdõiguslikkuse edendamisele.</p> <p>Valdkonnasisese lõimingu taotletakse, et õpilane areneks terviklikuks isiksuseks, kes suhtub endasse ja teistesse positiivselt, arvestab kaasinimesi, lähtub oma tegevuses üldinimlikest väärtustest ning näeb ja mõistab ühiskonnas toimuvat. Kõigi sotsiaalvaldkonna õppeainete seisukohalt on tähtis koostööoskus ja töötamine rühmas. Tal on tõhusad oskused ja valmidus ühiskonnaellu sekkuda ning</p>

selles osaleda. Õppesisu käsitluses teeb valiku aineõpetaja arvestusega, et kooliastmeti kirjeldatud õpitulemused, üld- ja valdkonnapädevused ning õpitulemused oleksid saavutatud.

Ajalooõpetuses omandavad õpilased kultuuriruumis ning ajaloolises keskkonnas orienteerumiseks vajalikke teadmisi ja oskusi. Õpilasi suunatakse teadvustama, analüüsima, kriitiliselt hindama ning tõlgendama minevikus aset leidnud sündmusi ja protsesse, nende seoseid omavahel ja tänapäevaga ning ajaloosündmuste erineva tõlgendamise põhjusi.

Põhikooli ajalooõpetus on kronoloogilis-temaatiline. Õppeaine algab sissejuhatava algõpetusega ning jätkub muinas- ja vanaaja, keskaja, uusaja ning lähiajaloo õppimisega. Eesti ajalugu õpitakse lõimituna maailma ajaloo kursusesse. Ainekavas eraldi esitatud Eesti ajaloo teemasid käsitletakse põhjalikult ja süsteemselt ning tõmmatakse paralleele maailma ajalooga. Käsitluse põhimõte on liikumine lähemalt kaugemale, alustades kodukoha ajaloost, kus on oluline luua käsitletava teema ja paikadega isiklik seos. Ajalooõpetusel on kronoloogiline, poliitiline, majanduslik, sotsiaalne, kultuuriline ja ideede dimensioon. Põhikoolis tähtsustatakse õpilasele jõukohast, inimesekeskset ajalookäsitlust, eluolu ja kultuuri teiste ajalooõpetuse dimensioonide ees. Maailma ajalugu käsitletakse valitud teemade kaudu, millega ei taotleta ajalooperioodidest tervikpildi kujunemist.

Tähtis on luua seosed mineviku ning nüüdisaja ajaloosündmuste ja -nähtuste vahel ning kujundada arusaam, et minevikku pöördumata on raske mõista tänapäeva, nt kriisikollete olemust ning paljusid Eesti ajaloo probleeme. Õpilaste maailmapilti rikastab ainetevaheline lõimimine ning lähedaste teemade lõimitud käsitlemine, lähtudes erinevatest aspektidest.

	ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU <i>sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused</i>
5.klass	<p>1) kasutab asjakohaselt aja mõistega seonduvaid õpitud sõnu, lühendeid ja fraase;</p> <p>2) tunneb mõningaid iseloomulikke sündmusi kodukoha ja Eesti ajaloost ning seostab neid omavahel;</p> <p>3) teab mõnda ajaloolist asunit, selle tekkimise ja kujunemise põhjusi;</p> <p>4) hindab materiaalsel keskkonda kui ajaloosündmuste peamist kandjat;</p> <p>5) toob näiteid muinasaja ja vanaaja kohta;</p> <p>6) mõistab vanaaja kultuuripärandi tähtsust inimkonna ajaloos ning esitab näiteid erinevate kultuurivaldkondade kohta;</p> <p>7) mõistab, et ajaloosündmustel ja -nähtustel on põhjused ja tagajärjed, ning loob lihtsamaid seoseid mõne sündmuse näitel;</p>	<p>Kool toetab ja võimaldab:</p> <p>ainekavas nimetatud praktiliste tööde tegemiseks vajalikud katsevahendid ja -materjalid ning demonstratsioonivahendid (sh mikroskoobi);</p> <p>sobivad hoiutingimused praktiliste tööde ja demonstratsioonide korraldamiseks, et koguda ja säilitada vajalikke materjale;</p> <p>kasutada õppes arvuteid, millega saab teha ainekavas loetletud töid;</p> <p>materiaalsete võimaluste ja otstarbekuse põhjal rakendada loodusainete õppes uusi IKT lahendusi; õuesõpet, õppekäikude korraldamist ning osalemist loodus- ja keskkonnaharidusprojektides;</p> <p>projektõpet</p> <p>praktiliste tööde ja õppekäikude korraldamist õppe vajaduse korral</p> <p>-õppekäigud</p> <p>IKT vahendite kasutamine</p> <p>-erinevate õppevahendite rakendamist</p>

	<p>8) teab, et mineviku kohta saab teavet ajalooallikatest, töötab lihtsamate allikatega ja hindab neid kriitiliselt;</p> <p>9) väljendab oma teadmisi nii suuliselt kui ka kirjalikult, koostab kava, lühijuttu ja kirjeldust ning kasutab ajalookaarti.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - äratundmine - nimetamine - näidete toomine - iseloomustamine- - sõnastamine ja kirjeldamine - rakendamise ja analüüsi oskusi (katsete tegemine) - omaduste kindlakstegemine - mõõtmine - eristamine - rühmitamine - seostamine - järelduste tegemine - valimine - otsuste tegemine - koostamine, vormistamine ning esitlemine -kooli aiamaa kasutamine, korrastamine
<p>6.klass</p>	<p>Ajaloo algõpetus / Ajaarvamine ja ajalooallikad</p> <p>Õpitulemused</p> <p>1) kasutab kontekstis mõisteid, lühendeid ja fraase sajand, aastatuhat, eKr, pKr, araabia number, Rooma number, kirjalik allikas, suuline allikas,</p>	<p>Kool toetab ja võimaldab:</p> <p>ainekavas nimetatud praktiliste tööde tegemiseks vajalikud katsevahendid ja -materjalid ning demonstratsioonivahendid (sh mikroskoobi);</p>

	<p>esemeline allikas;</p> <p>2) teab ajaloo periodiseerimise üldisi põhimõtteid;</p> <p>3) leiab õpitu põhjal lihtsamaid seoseid;</p> <p>4) kasutab ajalookaarti ning töötab lihtsamate allikatega.</p> <p>Õppesisu. Ajaarvamisega seotud mõisted ja ajaloo perioodid: muinasaeg, vanaaeg, keskaeg, uusaeg, lähiajalugu. Ajalugu ja ajalooallikad. Allikate tõlgendamine: kirjalik allikas, suuline allikas, esemeline allikas, muuseum ja arhiiv. Ajatelg.</p> <p>Ajaloosündmused, ajaloolised isikud ja eluolu</p> <p>Õpitulemused</p> <p>1) kirjeldab mõnda kodukohas aset leidnud minevikusündmust ja inimeste eluolu minevikus;</p> <p>2) teab kodukohast pärit silmapaistvaid isikuid ja nende saavutusi;</p> <p>3) kirjeldab eluolu erinevusi maal ja linnas, sõja ja rahu ajal ning nende</p>	<p>sobivad hoiutingimused praktiliste tööde ja demonstratsioonide korraldamiseks, et koguda ja säilitada vajalikke materjale;</p> <p>kasutada õppes arvuteid, millega saab teha ainekavas loetletud töid;</p> <p>materiaalsete võimaluste ja otstarbekuse põhjal rakendada loodusainete õppes uusi IKT lahendusi; õuesõpet, õppekäikude korraldamist ning osalemist loodus- ja keskkonnaharidusprojektides;</p> <p>projektõpet</p> <p>praktiliste tööde ja õppekäikude korraldamist õppe vajaduse korral</p> <p>-õppekäigud</p> <p>IKT vahendite kasutamine</p> <p>-erinevate õppevahendite rakendamist</p> <p>- äratundmine</p> <p>- nimetamine</p> <p>- näidete toomine</p> <p>- iseloomustamine-</p> <p>- sõnastamine ja kirjeldamine</p> <p>- rakendamise ja analüüsi oskusi (katsete tegemine)</p> <p>- omaduste kindlakstegemine</p>
--	---	--

	<p>erinevusi minevikus ja nüüdisajal;</p> <p>4) oskab koostada lihtsamat ajaliini ja lühijuttu ajaloolisest isikust ning mineviku eluolust.</p> <p>Õppesisu. Ajaloosündmused ja silmapaistvad isikud kodukohas, Eestis, Euroopas ning maailmas. Elu linnas ja maal, rahu ja sõja ajal, eluolu, tegevusalad, elamud, rõivastus, toit, kultuur ja traditsioonid, nende muutumine ajas.</p> <p>Muinasaeg ja vanaaeg Muinasaeg</p> <p>Õpitulemused</p> <p>1) kirjeldab muinasaja inimese eluviisi ja tegevusalasid;</p> <p>2) näitab kaardil ning põhjendab, miks ja mis piirkondades sai alguse põlluharimine;</p> <p>3) teab, mis muudatusi ühiskonnaelus tõi kaasa metallide kasutusele võtmine;</p>	<ul style="list-style-type: none"> - mõõtmine - eristamine - rühmitamine - seostamine - järelduste tegemine - valimine - otsuste tegemine - koostamine, vormistamine ning esitlemine -kooli aiamaa kasutamine, korrastamine
--	---	--

	<p>4) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid kiviaeg, pronksiaeg, rauaaeg, varanduslik ebavõrdsus, sugukond, hõim;</p> <p>5) teab ning näitab kaardil Eesti ja kodukoha esimesi inimasustusalasid.</p> <p>Õppesisu. Muinas- ja vanaaja periodiseerimine.</p> <p>Muinasaja arengujärgude üldiseloostus: kiviaja inimese tegevusalad, põlluharimise algus, loomade kodustamine, käsitöö areng, metallide kasutusele võtmine. Eesti muinasaja üldiseloostus, Pulli, Kunda.</p> <p>Muinsaeagsed mälestised – kalmed ja asulakohad – ning arheoloogilised leiud. Kodukoha inimasustus muinasajal.</p> <p>Vanad Idamaad</p> <p>Õpitulemused</p>	
--	---	--

	<p>1) selgitab, miks, kus ja millal tekkisid vanaaja kõrgkultuurid, ning näitab kaardil Egiptust ja Mesopotaamiat;</p> <p>2) kirjeldab vanaaja elulaadi ja religiooni Egiptuse, Mesopotaamia või Juuda riigi näitel;</p> <p>3) tunneb vanaaja kultuuri- ja teadussaavutusi: meditsiin, matemaatika, astronoomia, kirjandus, kujutav kunst, Egiptuse püramiidid ja Babüloni rippaiad; teab, et esimesed kirjasüsteemid olid kiilkiri ja hieroglüüfkiri;</p> <p>4) seletab mõisteid linnriik, vaarao, muumia, sfinks, tempel, püramiid, preester, Vana Testament.</p> <p>Õppesisu. Vanaaja sisu ja üldisloomustus: ajalised piirid, looduslikud olud. Vana-Egiptuse riigikorraldus, eluolu, religioon,</p>	
--	--	--

	<p>kultuurisaavutused. Vaaraod Thutmosis III, Ramses II, Tutanhamon.</p> <p>Mesopotaamia, sumerite linnriigid, leiutised (ratas, potikeder),</p> <p>Hammurabi seadused, eluolu, religioon, kultuurisaavutused. Iisraeli ja Juuda riik, ainujumala usk, Vana Testament, kümme käsku.</p> <p>Vana-Kreeka</p> <p>Õpitulemused</p> <p>1) näitab kaardil Kreetat, Kreekat, Balkani poolsaart, Ateenat ja Spartat;</p> <p>2) teab, et Vana-Kreeka tsivilisatsioon sai alguse Kreeta-Mükeene kultuurist;</p> <p>3) kirjeldab Vana-Kreeka kultuuri ja eluolu iseloomulikke jooni järgmistes valdkondades: kirjandus, teater, religioon, kunst, sport;</p> <p>4) võrdleb Vana-Kreeka ühiskonnakorraldust Ateena ja Sparta näitel;</p>	
--	--	--

	<p>5) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid polis, rahvakoosolek, akropol, agora, türann, aristokraatia, demokraatia, kodanik, ori, eepos, olümpiamängud, teater, tragöödia, komöödia, skulptuur, Trooja sõda, hellenid, tähestik.</p> <p>Õppesisu. Vanim kõrgkultuur Euroopas. Kreeka loodus ja rahvastik, Kreeta ja Mükeene kultuur. Kreeka linnriigid.</p> <p>Ühiskonnakorraldus ja kasvatus Ateenas ning Spartas. Linnriikide nõrgenemine ja alistamine Makedooniale.</p> <p>Aleksander Suure sõjaretk ning maailmariigi tekkimine. Vana-Kreeka kultuur ja religioon, eluolu ja mütoloogia.</p> <p>Olümpiamängud. Homerose kangelaseepika, ajalookirjutus, teater, kunst, arhitektuur, skulptuur, vaasimaal. Vana-Kreeka kultuuri tähtsus.</p>	
--	---	--

	<p>Vana-Rooma</p> <p>Õpitulemused</p> <p>1) näitab kaardil Apenniini poolsaart, Vahemerd, Kartaagot, Roomat, Konstantinoopolit, IdaRoomat ja Lääne-Roomat;</p> <p>2) teab Rooma riigi tekkelugu ning oskab tingmärkidest juhindudes näidata kaardil Rooma riigi territooriumi ja selle laienemist;</p> <p>3) iseloomustab eluolu ja kultuuri Rooma riigis;</p> <p>4) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid vabariik, foorum, kapitolium, Colosseum, patriits, plebei, konsul, senat, rahvatribuun, orjandus, amfiteater, gladiaator, leegion, kodusõda, kristlus, piibel, provints, Ida-Rooma, Lääne-Rooma, Kartaago, Konstantinoopol, ladina keel.</p>	
--	--	--

	<p>Õppesisu. Rooma riigi tekkimine, looduslikud olud, kuningad.</p> <p>Rooma Vabariigi algus ja ühiskondlik korraldus.</p> <p>Rooma võimu laienemine Vahemere maades. Hannibal, Caesar, vabariigi lõpp.</p> <p>Rooma keisririigi ühiskondlik korraldus.</p> <p>Augustus, Rooma impeerium ja selle lõhenemine. Vana-Rooma kultuur, kunst ja arhitektuur, rahvas ja eluolu, avalikud mängud.</p> <p>Ristiusu teke, Uus Testament.</p>	
--	---	--